

Tuja in domača reakcija na delu

(Iz referata tov. Ogrisa Franca na seji širšega odbora OF za Slovensko Koroško v Celovcu.)

Zaostritvi med imperialističnim in demokratičnim taborom v svetu odgovarja tudi zaostritev med naprednimi silami in reakcijo v Avstriji na splošno in na Koroškem še posebej.

Na Koroškem je šovinistično hujskanje proti koroškim Slovincem, pričenši od Schumyja preko Wedenigga do zadnjega pisuna v redakciji »Die Neue Zeit« in »Volkszeitung« izhodišče imperialističnih in neofašističnih tendenc in izpadov. Na Koroškem ni bilo treba nacistične zarote šele odkrivati, ker je legalno obstojala že od takrat, ko je Gauleiter Rainer predajal svoje posle v roke drugi garnituri okoli Piescha z nalogo, da pod heimatbundovsko - nacistično - BHS-ovsko parolo nedeljive Koroške tudi v bodoče izvaja nasilje nad koroškimi Slovenci.

Zato ni nič čudnega, če se reakcija danes trudi, da bagatelizira, zagovarja in krije nacistično rovarjenje. S persekucijami proti slovenskim antifašistom, z odrekanjem enakopravnosti slovenskemu ljudstvu in negiranjem njegove demokratične pravice do samoodločbe in odcepitve ter združitve z matičnim narodom, vzpodbuja vse ostanke fašizma in vse velenemško-fašistične elemente k zbiranju v legalnih organizacijah kot BHS in k agresivnemu udejstvovanju v ilegalnih Wurfkomandah.

V zadnjem času je stvar celo že tako dozorela, da deželni glavar Wedenigg brez sramu grozi zavednim Slovincem, da se lahko SA-Standartenführer in vodja vse evropske pete kolone dr. Steinacher, ki so ga pritegnili kot specialista za obmejno vprašanje k plenumu OeVP v Celovcu, zaenkrat sicer še pod sramežljivim incognito — brati s svojim bivšim pajdašem Ferlitschem in vsem ostalim vodstvom najhujše reakcije. Na temelju njegovih izkušenj in po njegovem nasvetu je prešla koroška reakcija v frontalni napad proti koroškim Slovincem na splošno in proti OF še posebej. Proglas, ki ga je ob tej priliki izdala OeVP pomeni odkrit napad na pridobitve NOB in preko tega napad na najosnovnejše demokratične svoboščine, na svobodo tiska itd. Ta proglas pomeni odkrit poziv k nacionalnemu zatiranju koroških Slovincem. Ta proglas je nečuten poziv k gospodarskemu uničenju in socialnemu zatiranju slovenskega maloga in srednjega kmeta. Da je OeVP-reakcija tvegala ta napad v času, ko je bila vsa demokratična javnost pod vplivom odkrite nacistične zarote in da je pri tej ofenzivi proti koroškim Slovincem sodeloval poleg M. Kalbitscha najvidnejši eksponent nacizma na Koroškem, je jasen dokaz za to, da je na Koroškem OeVP sama in vsa v njej združena reakcija baza, leglo in izhodišče za oživiljanje nacističnih in neofašističnih podvigov. Stalno hujskanje socialističnega lista in grožnja deželnega glavarja pa kaže, da se socialistično vodstvo v ničemer ne razlikuje od OeVP in prav tako ne priznava demokratičnih pravic koroškim Slovincem.

Ob takih notranje političnih prilikah nikakor ni slučajno, temveč čisto logično in skoraj nujno, da je v zadnjem času prešla v napad na pridobitve NOB, med katerimi sta enotnost slovenskega ljudstva v OF za SK in enotnost vsega

Širši Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško je zasedal

31. I. 1948 se je sestel širši Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško. Pregled zunanega in notranjega političnega položaja je jasno pokazal, da je imperializem, ki se v svoji onemoglosti spriču vsebolj naraščajočih svobodoljubnih gibanj v svetu poslužuje najbolj grobih metod prevzel vlogo nemškega fašizma. Imperializem se na Koroškem poslužuje nacističnih ostankov ter legalnih in nelegalnih oblik pronacističnega delovanja, posebno s pritiskom na koroške Slovence in hujskanje proti njim. V Avstriji je bila nedavno odkrita nacistična zarota. Na Slovenskem Koroškem pa nacistična zarota ni bila odkrita šele sedaj. Koroški Slovenci smo vsa dobo, od kapitulacije Hitlerjevega rajha naprej, odločno opozarjali na ilegalne in legalne oblike nacistične dejavnosti.

Javno ali pa pod različnimi krinkami se združujejo temne protiljudske sile, ki se trudijo ovirati in zatirati napredno gibanje koroških Slovincem, ki neomajno bijejo boj za svojo osvoboditev. Javni nastop zloglasnega nacističnega Steinacherja, ki ga je OeVP uporabila za proklamiranje ponovnega pogroma proti koroškim Slovincem, je najbolj jasna legitimacija združene reakcije in odkrito izzivanje demokratične javnosti. Ta nesramni javni nastop proslulega

vojnega zločinca, ki bi moral biti že davno pred ljudskim sodiščem, je nujen opomin vsem demokratičnim in svobodoljubnim silam k še odločnejši borbi proti sovražnikom demokracije in napredka. V tem boju se bo še bolj utrdila borbena enotnost vseh koroških Slovincem in povezanost slovenskega in avstrijskega demokratičnega ljudstva.

Sovražniki našega ljudstva pa se ne poslužujejo samo grobega terorja in odkritih groženj, ampak tudi prikritih in zahrbtnih napadov na enotnost koroških Slovincem in na njihovo borbo za priključitev k matičnemu narodu.

Takšen poizkus razbijanja narodnih sil je ustanovitev in delovanje neke posebne Mohorjeve družbe v Celovcu. Za slovenski narod obstoja samo ena vsenarodna Mohorjeva družba, katere sedež je danes v Celju. Širši Pokrajinski odbor v celoti soglaša z opozorilom Mohorjeve družbe v Celju in odločno obstoja vsako delovanje in ustanavljanje posebnega celovškega odbora. Dolžnost vseh koroških Slovincem je, da preprečijo vse poizkuse razbijanja kulturne in narodne enotnosti.

Predsednik dr. Petek je nato prečital pismo dr. Tišlerja, v katerem ta naznaja izstop iz Pokrajinskega odbora OF.

Po temeljiti diskusiji je širši Pokrajinski odbor ugotovil v koraku dr. Tišlerja odkrit napad na enotnost osvobodilnega gibanja koroških Slovincem. V času, ko je prešla vsa avstrijska, belogardistična in tuja imperialistična reakcija v brezobzirno hujskanje proti koroškim Slovincem z namenom, da bi oslabil njihovo boj, služi tudi ta korak dr. Tišlerja brezdvomno združenim sovražnikom slovenskega ljudstva. Širši Pokrajinski odbor je zato soglasno odredel dr. Tišlerju pravico, da še nadalje nastopa v imenu koroških Slovincem.

Ob zaključku svoje seje je širši Pokrajinski odbor OF pozval k najodločnejši borbi proti vsem imperialističnim in nacističnim nakanam in pojavam. Brezkompromisni boj proti vsem sovražnikom narodnoosvobodilnega gibanja je osnovno načelo in edina pot, ki vodi koroške Slovence do svobode. Zato je potrebno, da čuvamo in širimo enotnost vseh demokratičnih sil v borbi za socialne in nacionalne pravice ljudstva. Širjenje resnično ljudskega kulturno-prosvetnega dela, odločna borba za slovensko šolstvo, utrjevanje in izgraditev ljudskega združenstva ter odločna borba za povrnitev škode, ki so jo koroškim Slovincem prizadejali nacisti, so prav tako važne naloge v bližji bodočnosti.

Ponosni smo na našo mladino

(Visoka odlikovanja Prezidija Ljudske skupščine FLRJ koroškima mladinskima brigadama)

V četrtek, dne 29. januarja se je zbralo v Celovcu nad 100 mladincev brigadirjev, ki so se s svojima dvema brigadama udeležili dela na mladinski progi Šamac—Sarajevo. Tega dne je bilo slovesno podeljevanje odlikovanj Prezidija Ljudske skupščine FLRJ koroškima brigadama in brigadirjem. Visoka odlikovanja so dokaz, da si je koroška mladina s svojim požrtvovalnim delom, z učvrstevanjem bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov stekla velike zasluge.

Slovesnosti so se udeležili številni starši mladincev-brigadirjev in številni zavedni Slovenci na Koroškem. Zborova-

nja se je udeležil tudi tov. dr. Petek, predsednik POOF-a za Slovensko Koroško. Udeležili so se ga zastopniki vseh slovenskih narodnih in kulturnih organizacij, kakor tudi zastopniki avstrijskih množičnih naprednih organizacij in tiska.

Zborovanje je otvorila pesem »Hej Slovanci«, ki so jo prisotni peli stoje. V pozdravnem govoru je tovarišica Vida Šporn med drugim poudarila, da je »današnji praznik vse mladine Slovenske Koroške, praznik enotnosti naše mladine, mladine vseh naših jugoslovanskih narodov, a ne samo praznik, ampak hkrati tudi dan naše trdne zaobljube,

slovenskega naroda najbolj bistveni, tudi naša domača reakcija. Domači reakciji, ki je po istih interesih in ciljnih nujno tesno povezana z avstrijsko, angleško in belogardistično reakcijo na Koroškem, je enotnost slovenskega naroda v OF prav tako trn v peti, ko avstrijski in vsaki drugi reakciji. Poizkusi razbijanja te enotnosti sicer niso novi, bilo jih je že več, pa so se doslej vsi razbili na prekaljeni zavednosti koroških Slovincem. Postavljanje komisarja Zadružni zvezi in snovanje neke belogardistične tiskovne zadruga so bili taki jalovi poizkusi.

Tokrat je šla domača reakcija korak dalje in se je pri tem znašla na isti liniji z avstrijsko reakcijo. Zadeva okoli tako imenovane Mohorjeve družbe v Celovcu je več ali manj znana. Pod zunanjim vodstvom istega kanonika Podgorca, ki je že dvakrat bil poslan v napad proti koroškim Slovincem, se je mimo

da se bomo neustrašeno borili za priključitev Slovenske Koroške k FLRJ in proti vsem agentom in agenturam imperializma ter proti vsem razbijačem borbene enotnosti.

Po govoru so pevc zapeli partizanske in narodne pesmi; v dvorani pa so odmevali navdušeni vzkliki maršalu Titu in FLR Jugoslaviji.

Odlikovanja je podelil v imenu Prezidija Ljudske skupščine FLRJ svetnik Pol. predstavništva FLRJ na Dunaju Drenovec France, ki je ob tej priliki nagovoril odlikovance in zbrane. Podčrtal je, da so v teh dneh prejele inozemske brigade, ki so iz velikih simpatij do jugoslovanskih narodov, do njihove junške narodnoosvobodilne borbe, da pomorejo velikim naporom in žrtvam jugoslovanskih narodov pri obnovi in izgradnji njihove domovine, v preteklem letu pomagale jugoslovanski mladini izdraditi progo Šamac—Sarajevo, visoka odlikovanja dela. Udeležba tisočev mladincev iz vseh evropskih in izvenevropskih držav je bila dokaz, da ima Titova Jugoslavija v vsem svetu veliko prijateljev. Druge mladinske brigade so bile

Koroški Slovenci na Dunaju

Dunaj, 3. 2. 1948. Danes je prispela na Dunaj delegacija koroških Slovincem pod vodstvom predsednika POOF-a za Slovensko Koroško tovariša dr. Franca Petka. V delegaciji so predstavniki Slovenske prosvetne zveze, Kmečke zveze, Zadružne zveze in Zveze slovenskih izseljencev. Po intervencijah pri raznih ministrstvih se predstavniki nameravajo zglasiti tudi pri Medzavezniškem svetu za Avstrijo. V četrtek dne 5. t. m. pa bodo poročali na tiskovni konferenci o šolskih in gospodarskih problemih koroških Slovincem.

odlikovane z Ordenom dela. Mladinci Slovenske Koroške in preko njih ves slovenski narod na Koroškem pa so dobili v priznanje svojega požrtvovalnega dela, za uvrščevanje bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov odlikovanje Bratstva in edinstva. »To je priznanje enotnosti slovenskega naroda na Slovenskem Koroškem v njegovi junaški narodnoosvobodilni borbi, hkrati pa poziv, da ta enotnost v borbi za človečanske nacionalne pravice ohranijo, ker morejo le enotni in povezani s celotnim slovenskim narodom in s ostalimi jugoslovanskimi narodi doseči cilje, za katere se borijo.

Ta odlikovanja se delijo v posebnih okoliščinah. Visoko odlikovanje za komandanta I. trikrat udarne mladinske brigade koroških Slovencev Franca Taučmana-Lenarta ne more biti predano osebno Krasniku Metevžu, ker se nahaja v zaporih britanskih zasedbenih oblasti, kakor mnogi mladinci, ki so bili na prosti.

Odlikovanja se dele za požrtvovalno delo pri obnovi in izgradnji države, ki je bila v narodnoosvobodilni borbi proti fašizmu tako zelo uničena. Narodi Jugoslavije požrtvovalno gradijo in obnavljajo to državo zato, ker hočejo v njej živeti neodvisno in bolje, kot so mogli prej, ko je bila Jugoslavija gospodarska kolonija tujih imperialistov.

Vi, ki ste pri gradnji pomagali jugoslovanski mladini, ste stem pomagali pri obnovi in izgradnji demokratične države, ki nudi moralno oporo vsem ostalim demokratičnim gibanjem v svetu. Jugoslavija maršala Tita ne deli odlikovanj, za to, da bi v svetu postavljala svoje agente, namreč jih deli le resničnim prijateljem neodvisnosti in svobode jugoslovanskih narodov, tem, ki se bodo dosledno borili za neodvisnost in svobodo vsakega naroda in proti zaslužjevanju in tlačenju tujih narodov.

Ce so mladinci Krasnik, Perč in drugi zaradi takega dela bili obsojeni in sedijo danes v zaporih, so jim prav ta odlikovanja dokaz, da so delali pravilno, da so s tem svojim delom doprinesli žrtev za krepitev demokratičnih držav in za pomoč pri izgradnji neodvisne države — Jugoslavije.

Ob slovesni predaji odlikovanj je občinstvo navdušeno pozdravljalo slehernega odlikovanca. V imenu odlikovancev se je za odlikovanja zahvalil kratko, a samozavestno tovariš Danilo Kuper. I. trikrat udarna brigada koroških Slovencev Franca Taučmana-Lenarta in II. trikrat udarna mladinska brigada koroških Slovencev Matija Verdnika-Tomaža sta bili odlikovani z redom bratstva in edinstva I. reda. Tov. Krasnik Matevž, komandant I. brigade, in Danilo Kuper, komandant II. mladinske brigade, sta prejela odlikovanja bratstva in edinstva II. reda. Pet mladincev-brigadirjev je prejelo Orden III. stopnje. Na prisotne pa je leglo nekaj težkega, ko je namesto Krasnika Matevža, ki je v zaporu, prejel zanj odlikovanje njegov brat, tudi brigadir.

Zelo pomembna sta bila govora tovariša dr. Petka in tovariša Lipeta Kolenika, predsednika POZM. Tovariš dr. Petek je med drugim dejal: »OF in koroški Slovenci so ponosni na svoji dve delovni brigadi, na svojo mladino, njeno organizacijo in vodstvo. Kakor je mladina svoj čas razumela klic maršala Tita in se uvrstila v NOV, tako je tudi sedaj prvobornikinja za uresničenje pridobitev te borbe... Pridobitev NOV, enakost slovenskega naroda, uresničenje antifašistične fronte na Slovenskem Koroškem (tesno sodelovanje s Svobodno avstrijsko mladino), so cilji ki nas absolutno ločijo od tak imenovanih »domovini zvestih«, pa tudi od vseh tistih, ki pridigajo koroškimi Slovencev nepolitičnost, v resnici pa gojijo separatizem in služijo reakciji. Lepi uspehi, ki ste jih dosegli, naj bodo bodrilo za nadaljnje podvojeno delo, kajti odločilni dnevi so še pred nami. Mladina je in bo z besedo in dejanjem pokazala, da imamo na Slovenskem Koroškem pravico do popolne suverenosti, ki jo pa moremo doseči samo s priključitvijo k FLR Jugoslaviji.

Tovariš Lipeta Kolenik pa je med drugim poudaril:

»Mi, slovenska mladina, se ne damo podjarmiti od drugih narodov. Nikoli se

ne bomo uklonili tujim imperialistom, ampak bomo trdno stali na braniku svobode. Od leta 1945. naprej zatira policija naše mladince in mladinke, naše odločne borce za demokracijo in narodne pravice, ker so neustrašeno zastopali pravice našega ljudstva in se niso bali povedati resnice. Naša mladina se je in se bo borila brezkompromisno. Mi ne poznamo in ne bomo poznali srednje poti. Ne bomo nasledili tistim, ki pridigajo pokorščino imperialistom in našim tlačiteljem. Kot so hodili v dobi NOV naši partizani junaško po poti svobode, tako bomo hodili mi po poti napredka, po poti proti vsem, ki nam kradejo našo svobodo in hujskajo na novo vojno. Naša parola je in bo: borba za priključitev k Titovi Jugoslaviji je sveta borba in tisti, ki nam te borbe ne priznava, ali jo izdaja, je narodni odpadnik!«

Visoka odlikovanja niso samo priznanje dela in uspehov, ampak tudi potrjujejo borbeno bratstvo in enotnost slovenskega naroda na Koroškem s slovenskim ter jugoslovanskimi narodi. Po pesmi »Šamac—Sarajevo« se je svečanost zaključila.

Tudi avstrijski mladinci so prejeli odlikovanje

V četrtek je bila v prostorih jugoslovanskega političnega predstavništva na Dunaju svečana predaja odlikovanj avstrijskim mladincem, ki so se udeležili gradnje mladinske proge Šamac—Sarajevo.

Odlikovana avstrijska delovna skupina je bila z »Ordenom dela I. stopnje«. Mladinci Rudi Luda (član Svobodne mladine Avstrije), Bertl Bauer (član Mlade garde) in Heini Klein pa so bili odlikovani z Ordenom dela II stopnje. V imenu Političnega predstavništva FLR Jugoslavije je govoril svetnik Kolendič, ki je med drugim poudaril, da je prav sodelovanje avstrijske mladine pri gradnji avstrijske proge znamenje, da so tudi v avstrijskemu ljudstvu sile, ki hočejo prelomiti s preteklostjo, ki vidijo napredek jugoslovanskih narodov in ki hočejo z njimi živeti v prijateljstvu.

Za podelitev odlikovanj se je zahvalil Heini Klein, s čimer se je zaključila svečana podelitev odlikovanj.

Državni proračun Sovjetske zveze

Na zasedanju obeh, zveznega in narodnega sovjeta ZSSR, ki se je začelo 19. januarja v Moskvi, je minister za finance ZSSR Arsenij Sverev podal poročilo o državnem proračunu SZ za leto 1948 in izpolnitvi proračuna v l. 1947.

Med ostalim je finančni minister poudaril, da je bilo preteklo leto v znamenju dviga politične aktivnosti in delovnega poleta vsega sovjetskega ljudstva. Navedel je velike uspehe sovjetske industrije in poljedelstva, ki so omogočili, da je Sovjetska zveza dosegla v industriji proizvodnjo iz l. 1940 in da so stoddstotno izpolnili državni plan za obe povojni leti. Državni proračun za lansko leto so zaključili s presežkom 24 milijard rubljev, pri čemer so bili dohodki za 18,4 odstotka višji kakor 1946 leta.

V 1946. l. je imel državni proračun 18 milijard presežka, ki se je v preteklem letu povečal na 24 milijard rubljev in je za to leto predviden na 40,1 milijard rubljev.

V skladu z nalogami, ki jih morajo izpolniti v tretjem letu prve povojne petletke, je finančni minister predložil Vrhovnemu sovjetu državni proračun za 1948. l. Proračun predvideva izdatke v

Druga obletnica republike Madžarske

Te dni je vse madžarsko ljudstvo z navdušenjem praznovalo drugo obletnico proglativne madžarske republike. V Budimpešti in drugih madžarskih mestih in vaseh so bile svečane proslave, na katerih so pokazali na pridobitve, ki jih je mlada republika dosegla v teh dveh letih.

Predsednik republike Zoltan Tildy je o priliki dveletnice republike priredil sprejem, in v svojem govoru poudaril, da doseženi rezultati in naraščajoči delovni polet madžarskega ljudstva jas-

II. kongres Domovinske fronte Bolgarije

Na drugem kongresu Domovinske fronte Bolgarije, ki je bil te dni v Sofiji, je predsednik ministrskega sveta Georgij Dimitrov podal izčrpano poročilo o vlogi in nalogah Otačestvene fronte, kakor tudi o splošnem mednarodnem položaju.

Predsednik Dimitrov je poudaril, da so se ameriški imperialisti takoj po koncu vojne dvignili proti načelom pravičnega in trajnega miru, ki so jih proklamirali v Jalti in Potsdamu in ki so temelji Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. Georgij Dimitrov je pokazal na poskuse ameriških imperialistov, ki bi hoteli OZN napraviti za orodje njihovih zavojevalnih teženj in poudaril, da namenom ameriških impe-

rialistov služi poleg Trumanove doktrine in Marshallovega načrta tudi tako imenovana balkanska komisija, katere naloga je opravičevati izzivanja proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji. Poudaril je, da se prot imperialistične sile jačajo in da ne obstoja delitev Evrope na Vzhod in Zpad, ampak samo na tabor imperialistične reakcije in netilecev nove vojne in tabor demokracije in miru.

Na temu drugemu kongresu Otačestvene fronte je bolgarsko ljudstvo izrazilo svojo voljo, da bo branilo priborjeno svobodo in neodvisnost proti vsakemu imperialističnemu napadu in da bo aktivni faktor v borbi za trajen mir in demokracijo na Balkanu, v Evropi in v svetu.

Ameriški vojaški svetovalci v Iranu

Kakor poroča iranski tisk, je iranska vlada sklenila pogodbo z vlado ZDA, po kateri bo ameriška vojaška misija obiskala Iran in, kakor pravi pogodba, sodelovala z iranskim vojnim ministrstvom in iransko armado. Ta pogodba daje ameriški misiji velike pravice v iranskem vojnem ministrstvu in generalnemu štabu.

V zvezi s to pogodbo je veleposlanik Sovjetske zveze v Iranu Sadčikov predal iranski vladi noto, v kateri so navedena dejstva, ki dokazujejo, da bodo ameriški vojaški svetovalci imeli odločilno vlogo v vprašanju iranskih oboroženih sil in da gre njihova dejavnost za tem, kako bi iz Irana napravili vojaško-strateško oporišče ZDA.

Prav tako je v noti navedeno, da delo

ameriške vojaške misije lahko povzročijo ogrožanje meja ZSSR. Tako n. pr. gradijo pod vodstvom ameriških oficirjev utrdbe ob sovjetski meji. V zadnjem času ameriški svetovalci vedno česče obiskujejo iransko-sovjetska obmejna področja, da bi, kakor pravijo, nadzorovali oddelke iranske vojske in žandarmerije. V resnici pa izkoriščajo ta potovanja in te polete, da bi fotografirali in raziskali sovjetsko-iransko mejo.

Nota sovjetskega veleposlanika pravi, da so vsa ta dejstva nezdržljiva z načeli dobrih sosedskih odnosov, ki so postavljeni v iransko-sovjetski pogodbi. »Sovjetska vlada pričakuje«, pravi nota na koncu, »da bo iranska vlada takoj podvzela potrebne ukrepe, ki bi napravili konec temu nenormalnemu stanju.«

Kitajska ljudska armada 56 km pred Nankingom

Kitajska ljudska armada nadaljuje z uspešnimi vojaškimi operacijami proti četam vlade Kuomintanga in je trenutno samo še 56 km od Nankinga in 104 km pred Sanghajem. Prav tako napreduje osvobodilna armada v severnem delu pokrajine Kiangsi in napada vsa mesta, ki jih severno od Peipinga še drže Kuomintangove čete.

Štab nankinškega garnizona je izdal

povelje, da podvzamejo »varnostne ukrepe« in ojačajo utrdbe mesta.

V Mandžuriji so čete ljudske armade pri borbah za važno strateško mesto Sinlitun uničile četrto armado Kuomintanga v tej zimi.

Oddelki ljudske armade, ki se boro južno od velikega kitajskega zidu pa so na 130 milj širokem pasu presecale vse železniške proge, ki vodijo v Peiping. Na fronti Honan-Sensi-Hupej so čete Kuomintanga izgubile v zadnjih štirih mesecih 56.600 vojakov in oficirjev. Prav tako so na tej fronti zajeli oddelki ljudske armade 13 vladnih generalov.

Na vseh osvobojenih področjih Kitajske so pristopili k temeljitim demokratičnim reformam. S temi ukrepi hočejo dokončno odstraniti ostanke feudalizma. Predvsem izvajajo agrarno reformo in pospešujejo obrt in industrijo. Upravni odbor, najvišja izvršna oblast v osvobojenih delih Mandžurije, je razpisal posojilo 4,5 milijarde juanov. To posojilo je namenjeno izključno kmetom, da bi si lahko nabavili poljedelške stroje, živino in seme in da bi pričeli z izgradnjo odvodnih kanalov.

POLITIČNE VESTI

Zunanji minister Združenih držav Marshall je predložil, naj bi se namestniki zunanjih ministrov velikih sil sestali 20. februarja v Londonu in nadaljevali razgovore o mirovni pogodbi z Avstrijo. Za namestnika delegata Dodgesa, ki je nedavno odstopil, je Marshall imenoval dosedanjšega predstojnika urada za evropske zadeve Samuela Reberja.

V Moskvo je prispela vladna delegacija LR Rumunije s predsednikom vlade Petrom Grozom na čelu. Zunanji minister Molotov je sprejel predsednika rumunske vlade Grozo in zunanjšega ministra Anu Pauker. V prisotnosti ministra Molotova je rumunsko delegacijo sprejel tudi generalissimus Stalin.

V torek je prispel v Wiener Neustadt tretji transport bivših avstrijskih vojnih ujetnikov iz Jugoslavije. Vsi povratniki so izgledali zelo dobro in so bili bogato obloženi s prtljago, v kateri so imeli slanino, sladkor, milo, cigarete, nesoljeno meso in drugo. Nekateri so pripeljali s seboj tudi pakete tistih, ki bodo prispeli z naslednjimi transporti.

Izjava slovenskih množičnih organizacij o Družbi Sv. Mohorja

V zvezi z opozorilom, ki ga je po so- glasnem sklepu na svoji seji dne 18. 12. 1947 sporočil vsej slovenski javnosti in zlasti še koroškimi Slovence-mohorja- nom odbor Družbe sv. Mohorja v Celju, naslovimo na vse koroške mohorjane in smatramo za svojo narodno dolžnost, da preko njih na vse narodno zavedne koroške Slovence javno izjavo, da v polnem obsegu odobravamo in podpiramo stališče, ki ga je podal in utemeljil v svojem opozorilu odbor Družbe sv. Mohorja v Celju.

Izrecno ugotavljamo, da je Mohorjeva družba po zamisli svojih ustanoviteljev bila in da je v vsej svoji skoraj stoletni zgodovini tudi vedno ostala vsenarodna ustanova. Svoje narodno, kulturno in versko poslanstvo je opravljala med slovenskim narodom kot nedeljivo celoto, ne oziraje se niti na pokrajinsko-upravno razdrobljenost slovenskega ozemlja tedaj, ko je bil njen sedež še v Celovcu, niti na razkosanost slovenskega naroda na štiri različne države po prvi svetovni vojni, ko je morala prenesti svoj sedež najprej v Prevalje in leta 1927. v Celje. Ves ta čas je zajemala celo one Sloven-

ce, ki so po sili razmer živeli raztreseni po različnih krajih Evrope in v mnogih prekomorskih deželah. S to svojo, ves slovenski narod obsegajočo razširjenostjo in s tem, da je bila vedno kulturna, vsenarodna ustanova, je mnogo doprinesla k utrjevanju zavesti o narodni skupnosti in enotnosti vsega slovenskega ljudstva.

Zato najostreje obsojamo vse poizkuse rušenja enotne Mohorjeve družbe, ki jo je ustanovil Einspieler za ves slovenski narod.

Ker to poizkušajo ravno v času, ko se slovensko ljudstvo na Koroškem s svojo vztrajno borbo za dokončno nacionalno osvoboditev približuje uresničenju svojega stoletnega hotenja po spojitvi z ostalimi Slovenci v svobodni združeni Sloveniji, je treba to akcijo še prav posebno obsoditi, ker služi samo koristim naših narodnih sovražnikov. To amatramo kot poizkus oddvajanja slovenskega ljudstva na Koroškem od matičnega naroda.

Vsi podpisani pozivamo na najtesnejšo kulturno povezanost z matičnim narodom.

Ugotavljamo, da je edina Mohorjeva družba v Celju nosilec tradicije Mohorjeve družbe, ki jo je za ves slovenski narod ustanovil župnik Einspieler. Kot smo bili koroški Slovenci doslej, tako bomo tudi v bodoče ostali zvesti skupni in enotni slovenski Mohorjevi družbi, ki ima po preselitvi iz Celovca svoj sedež v Celju. Edino legalni odbor MD v Celju v svojem proglasu popolnoma točno ugotavlja, ko pravi: »Einspieler je ustanovil samo eno MD, ki je za ves slovenski narod. Kdor te ne mara in deluje zoper njeno tradicijo, tega naj slovenski narod ne posluša in naj ga nima za svojega.«

Ugotavljamo veliko potrebo po slovenskih knjigah, pisanih v resnično slovenskem duhu in izražamo željo po čimprejšnji in zadostni oskrbi koroških Slovencev s slovenskimi knjigami. Na ta način bo mogoče deloma popraviti kulturno škodo, ki jo je povzročil zločinski nacizem.

V Celovcu, dne 15. 1. 1948.

To izjavo so poleg POOF-a podpisale vse slovenske množične organizacije.

Spomenica o slovenskih srednjih šolah za koroške Slovence

Slovenska prosvetna zveza je kot vrhovna kulturna organizacija koroških Slovencev že julija 1947 vložila Zveznemu ministru za prosveto na Dunaju v imenu koroških Slovencev zahtevo po takojšnji otvoritvi javne slovenske gimnazije in učiteljskega v Celovcu. Zvezno ministru je na to zahtevo odgovorilo z zagotovilom, da bo vprašanje slovenskih srednjih šol na Koroškem proučilo. Doslej pa ni podvzelo nobenih ukrepov za rešitev te zahteve.

Koroški Slovenci odločno ponavljamo to našo zahtevo po šolah v lastnem jeziku. Nedemokratska politika narodnega zatiranja in nasilnega ponemčevanja nam je doslej to pravico odrekla. Šola na Koroškem slovensko mladino ni utrjevala v spoštovanju do lastnega naroda, do njegovega jezika in kulture. Ravno nasprotno. Načrtno je trgala vse vezi do vsakemu človeku svete rodne in jezikovne skupnosti. S tem je slovenskemu človeku na Koroškem odvzela usposobljenost za splošno izobrazbo, za vzgo-

jo lastne inteligence in s tem za kulturno in gospodarsko napredovanje.

Pomanjkanje lastnih sposobnih izobražencev učiteljev, uradnikov, duhovnikov, zdravnikov itd. je desetletja na široko odpiralo vrata načrtni germanizaciji našega ljudstva. Ta germanizacija je dosegla svoj višek s pomočjo nemških šovinistov prve avstrijske republike, ki so v dobi nacizma dosegli popolno oblast v deželi. Do skrajnosti stopnjevana politika nacionalne mržnje in brezobzirnega nasilja je prinesla v tej dobi slovenskemu ljudstvu iztrebljenje prosvetne in duhovniške inteligence, razpust vse slovenskih narodnih in kulturnih organizacij in ustanov, uničenje narodnega premoženja in vse slovenske literature ter končno celo prepoved slovenske govornice tudi v zasebnem življenju.

Proti temu barbarskemu nasilju smo se koroški Slovenci uprli in borili z orožjem v roki. V tej borbi proti nemškemu fašizmu si je naš narod z zmago

na strani zaveznikov priboril pravico do resnične svobode. Zato poudarjamo, da za svoje pravice ne prosjamo, marveč zahtevamo njih brezpogojno priznanje. V takojšnji vzpostavitvi slovenske gimnazije in učiteljskega vidimo delno popravilo kulturne škode, storjene slovenskemu ljudstvu na Koroškem z nasilno germanizacijo.

Da edino šola v materinskem jeziku odgovarja resničnim interesom ljudstva, je danes pri vsemu kulturnemu človeštvu priznано načelo. Ostro obsojamo odrekanje te najosnovnejše demokratične pravice koroški slovenski mladini, ki je s svojimi težkimi žrtvami v borbi proti fašizmu dokazala, kako globoko se zaveda svojih dolžnosti za ohranitev človečanske kulture, za ustvaritev bratstva med narodi in za napredek vsega človeštva.

Zato koroški Slovenci odločno protestiramo proti zavlačevanju priznanja najosnovnejših pravic. Še bolj ogorčeni pa odklanjamo vsak poizkus barantanja o naših upravičenih zahtevah in odrekanje že davno s krvjo priborjenih kulturnih pravic.

Celovec, dne 18. 1. 1948.

To spomenico, naslovljeno na prosvetno ministru, so podpisale vse slovenske organizacije.

Knjižni dar celjske Mohorjeve družbe

Vsem zaupnikom Družbe sv. Mohorja in vsem mohorjanom na Koroškem sporočamo veselo vest, da je Družba sv. Mohorja v Celju po devetih letih nacističnega nasilja letos zopet sklenila poslati svoj knjižni dar na Koroško.

Leta 1852 rojena med nami v Celovcu, pozneje s pomočjo in ob živem sodelovanju vseh Slovencev v mogočno vsenarodno ustanovo izgrajena Mohorjeva družba ima za dvig in razvoj slovenske kulture neminljive zasluge. Za nas koroške Slovence pa je predstavljala, po letu 1920 v Prevalje oz. Celje preseljena Družba sv. Mohorja, desetletja edino ljudstvu dostopno zakladnico slovenske knjige in s tem najbolj živo vez do sloveske skupnosti in celote. Tudi danes pričakujemo koroški Slovenci od Mohorjeve družbe nadaljevanje tega poslanstva, ker se enotnosti in nerazdružljivosti vsega slovenskega naroda še bolj živo zavedamo.

Zelo srečni smo, da je Mohorjeva družba v Celju izpolnila obljubo svojih predstavnikov, dano ob priliki njihovega bivanja na Koroškem in da je poslala svoj bogati knjižni dar za leto 1948 kljub vsem zaprekam tudi nam na Koroško. Vsi koroški Slovenci smo zaradi velikega pomanjkanja slovenskih knjig, uničenih od nacizma, že težko pričakovali priljubljene knjige naše Mohorjeve družbe.

Sedaj dobijo koroški Mohorjani naslednje štiri knjige:

1. Koledar za leto 1948.

2. Slovenskih večernic 99. zvezek, ki vsebuje povest Cajnkarija: Po vrnitvi.

3. Mohorjeve knjižnice zvezek 123. Skozi trpljenje — v lepše življenje.

4. Strokovno knjigo: Vrtnarstvo.

Nova „Miklova-Zala“

Med povesti, ki so koroškim Slovence najljubše in priljubljene, spada brez dvoma na prvo mesto J. Škefova zgodovinska povest »Miklova Zala«. Njena snov je zajeta iz časa obrambnih borb slovenskih kmetov proti turškim osvajalcem, ki so v 15. stol. pustili tudi po naši zemlji. Med tem, ko se je gospoda zaprla za varno obzidje svojih gradov, so slovenski kmetje plačevali najstrašnejši krvni davek, je Turek požgal in ropal vasi ter odganjal otroke v suženjstvo.

To je tudi usoda Miklove Zale, ki jo izdajstvo tuje iztrga iz ljubečih rok hrabrega Mirka in pahne v daljno sužnjost. Toda koroška Zala ostane zvesta svojemu rodu in možu tudi v tujini ter se po vsem bridkem doživljanju reši in srečno vrne v domači Rož.

Miklova Zala je postala koroškim Slovence simbol in lik svobode. Še prav posebno privlačna pa je za naše ljudstvo kot živa igra na odru. Poznamo jo doslej že v različnih priredbah, od katerih smo Bajuhovo, Danilo-Cerarjevo, Betančičevo in Spicerjevo že videli na naših koroških odrih.

Na pevski turneji po svobodni domovini so se naši pevci in tudi naši brigadirji seznanili z najnovejšo »Miklovo Zalo«, ki jo je priredil Fran Žižek.

Nova »Miklova Zala« vsebolj nazorno slika bogato narodno življenje našega ljudstva, njegovo junaško odpornost in neomajno zvestobo do rodu in zemlje. Njeno prvo uprizoritev na Koroškem v Glinjah z velikim zanimanjem pričakujemo.

Slovensko prosvetno društvo
»Dravec« v Glinjah vabi na

MIKLOVO ZALO

prvič v nedeljo, dne 15. 2. 1948, ob 14 uri pri Cingelcu na Trati.

Prekrbite si pravočasno vstopnice!

Matija Majar-Ziljski

stalno »vseslavensko upravništvo«. Tudi kot govornik je vplival na politični vrvež tistih dni ter z Einspielermem agitiral med ljudstvom proti volitvam za veliko-nemški parlament v Frankfurtu. Zato ni čudno, da si je nakopal sovraštvo nemških koroških šovinistov, ki so ga zato preganjale in prisilili tudi škofa Lydmanskega, da ga je premeščal iz enega kraja v drugega tako naglo, da Majar sam o sebi pravi: »Da mi skoraj sape in denarjev primanjkuje.«

Škof Lydmanski je Majarja pozval tudi na odgovor in zahteval od njega obljubo, da ne bo napisal peticije na cesarja, ki jo je Majar takrat pripravljal in da ne sme nič več napisati kaj slovenskega. Ker mu Majar tega ni hotel obljubiti, je bil premeščen na Višarje, da bi mu bila odvzeta možnost zveze z njegovimi rojaki. Ker pa tudi tam svoje rodoljubne delavnosti ni omejeval ter s političnim poukom vplival na slovenske romarje, si je ponovno nakopal tegobe neprestanega preseljevanja po nemških župnijah, dokler ni dobil fare v Gorjah v Ziljski dolini. Tam je Majar deloval skoraj dve desetletji, se boril za ustanovitev šole in pokazal sredstva zoper potujčevanje slovenske

inteligence. Iz Gorjan je Majar dopisoval v slovenske časopise, sodeloval pri knjižnih izdajah Mohorjeve družbe in bil v pisemnih stikih s kulturnimi in političnimi delavci z vseh slovanskih dežel. Gorje pa so v tem času postale tudi privlačen kraj za vso slovansko inteligenco. V gorjanski kroniki je Majar zapisal vse te obiske in so tu zapisana imena velikih Rusov, Poljakov, Čehov, Hrvatov in razumljivo tudi vseh vidnejših Slovencev. Einspieler in Janežič sta bila stalna gosta gorjanskega župnika. Leta 1870 se je Majar odpovedal gorjanski župniji, ker mu je zaradi kapi ohromela roka, in je dobil nato službo na Križni gori pri Celovcu. Tu je živel do 1883, narkar se je preselil v Prago, kjer je tudi umrl. Trpki spomini na prestana preganjanja v letih 1848 do 1851 in pozneje na Križni gori so v Pragi stopnjevali njegovo zagrenjenost do silne nezaupnosti in boleznega občutka, da ga še vedno nadzirajo. Zato tudi ni hotel dovoliti, da bi se v čeških časopisih opozarjalo nanj z objavo njegovega življenjepisa. Ob stoletnici prvega vseslovenskega kongresa v Pragi se bo velikega našega rojaka spominjal gotovo tudi ves ostali slovanski svet.

Med najodločnejše prve borbe za naše narodne pravice spada nedvomno Matija Majar-Ziljski. Rojen 9. 2. 1809 v onem delu Zilje, ki je nam že pred njim dala Urbana Jarnika in za njim odločnega Franceta Grafenauerja, je v zgodnji mladosti postal veren učenec Jarnikov in Slomškov in se z vso vnemo posvetil njej materinščini. Kot veren otrok svojega časa je nabiral po naši zemlji narodno blago in postal eden najpomembnejših slovenskih narodopiscev. Njegova stvarna narodopisna poročila so velike znanstvene vrednosti, teoretična razglabljanja in ugibanja pa nimajo znanstvene podlage.

Leto 1848. je poklicalo Majarja na politično področje. V revolucionarnih dneh je budil koroške Slovence in jih opozarjal na velike dogodke na Dunaju. »Le sem Slovence poslušajte, kaj se je une dni na Dunaju zgodilo!« V »Sloveniji« oznanuje rojakom »svobodo, enakost in bratstvo«, neti željo po zedinjeni Sloveniji in pravi: »Te misli ne morejo ustreliti niti s puškami, niti s topovi.« Dne 26. decembra 1848 zahteva v »Sloveniji«, da se zedinijo vsi Slovani v eno državno skupino, a sleherni narod naj ima svojo upravo in bodi ravnopraven z ostalimi. Majar je bil tudi prvi, ki je sprožil v javnosti zahtevo po enakopravnosti slovenskega jezika v šolah in uradih. Svetoval je, naj slovenski poslanci na Dunaju zahtevajo postopno uvedbo slovenščine v šole in ustanovitev slovanske narodne skupščine po načinu slovanskega kongresa v Pragi ter

Po naši zemlji

Naš izlet k Pavletu Kernjaku

Lep, sončen nedeljski popoldan je nas tečajnike zvalil ven. Šli smo na obisk k našemu koroškemu komponistu in pevovalji tov. Pavlu Kernjaku. Pot nas je peljala preko Škofič in St. Ilja doli k Dravi v Trebinje na njegov dom. Dolina, ki nam je bila še v Škofičah zaprta, se nam je nad St. Iljem odprla in zagledali smo pred seboj Rož tja do Karavank in na zapadu porušeni Dobrač. Preko Jepe so pohitele naše misli k tovarišem, ki so že tako dolgo svobodni. S snegom pokriti venec naših planin daje dolini še lepšo sliko. Hiteli smo proti Dravi, ki je sprejela naše pozdrave in jih ponesla skozi Podjuno v Slovenijo. Na domu tovariša Kernjaka smo naleteli ravno na pevsko vajo. Imel je vse pevce zbrane okrog sebe. Vadili so novo pesem: »Rož, Podjuna, Zila«. Vglasbil jo je Kernjak sam. V tej pesmi je izražena vsa ljubezen koroškega Slovenca do svoje domovine in vsa lepota naše domače zemlje. Tovariš Kernjak bo s to pesmijo prodir še globlje v naša srca. V besedilu in v melodiji te pesmi bo čutil vsak, kako zelo so povezani »Rož, Podjuna, Zila«, in da prebiva povsod to ljudstvo, ki ljubi svojo pesem in ki nam je dala tudi našega tovariša komponista in peveca. Po vajah so nam njegovi pevci zapeli še pesem »Svobodi«, za katero so se vsi koroški Slovenci navdušili in jo povsod pojejo. Naprosili smo Kernjaka, naj nam pove, kako je prišel do tega, da je začel zbirati narodne pesmi in jih vglasevati. Povedal nam je, kako je nastala pesem »Juhe, pojdam pa v Škufčec«. Ko jo je prvič za-

pel s svojimi pevci, je žel pravi naval navdušenja. Od tedaj je ta pesem last vsega koroškega ljudstva. Zahvalili smo se našemu rožanskemu pevcu in umetniku ob Dravi za prijazen sprejem in njegovo prizadevanje in se poslovili. V St. Ilju smo se oglasili pri tovarišici, ki vodi kuharski tečaj in ki nas je pogostila z dobro kavo. St. Iljčani so nam zapeli nekaj lepih pesmi. Prepevajoč smo nadaljevali pot iz St. Ilja in se ustavili še v Škofičah. Tam so nam Škofičani zapeli Kernjakovo »Juhe, pojdam v Škufčec«. Tako nas je po vsej poti spremljala naša slovenska pesem. Vračali smo se utrujeni in vendar nad vse zadovoljni preko hribov v Dule ob Vrbskem jezeru, ki je pokojno spalo in se zrcalilo v tisočih žarkih in zvezdicah.

Vtis, ki smo ga dobili z našim izletom, bo vsem ostal v spominu. Najprej lepota naših dolin in gora in potem še vsa lepota naše narodne pesmi. Delavnost in trud naših pevovodij in drugih prosvetnih delavcev tudi nas mlade prosvetne delavce navdušuje, da bomo tudi mi po hiteli po tem tečaju v naša prosvetna društva in med naš narod. Kazali jim bomo še vse skrite lepote naše zemlje. Da bo tudi naša slovenska prosveta na Koroškem zveveta in si bomo v njeni sredini vzgojili še več umetnikov, kakor so tov. Kernjak in drugi.

Tovariši, na delo v prosvetna društva, da se bo življenje pri nas poživilo, da bo naša dežela v resnici dežela pesmi in ljudske prosvete.

LOGA VES

Staro leto smo zaključili z mitingom, katerega je priredil občinski odbor OF Loga ves. Nad 250 domačinov se je zbralo dne 28. 12. 1948 v dvorani, kjer so pevski zbori iz St. Ilja, Loge vasi in Škofič peli narodne in partizanske pesmi. Na odru so Škofičani prikazali igro »Juhe pojdam v Škufčec«. Srečolov, ameriška licitacija in godba so izpopolnili spored in razvedrili naše ljudstvo. Kot zaključek so pevski zbori, nad 80 pevcev, pod vodstvom tovariša Pavleta Kernjaka zapeli našo himno »Hej Slovanic«.

V nedeljo dne 25. 1. 1948 se je zbralo skoro 300 gledalcev v Schneiderovi dronari, kamor je vabilo SPD »Svobodac«, Domači igralci, naša kmečka in delavska mladina, so uprizorili dramo »Divji lovec«. Igra iz vaškega življenja pred kakšnimi 80 leti prikazuje nasprotja med ubogimi bajtarji na eni in vaškimi mogotci na drugi strani. Med vojno preprosto ljudstvo noče v vojsko za državo-mačeho, raje gre v gozdove in tam živi kot »divji lovec«. Naši mladinci so nas s svojim nastopom nadvse iznenadili in le ena želja je med nami, da bi kmalu spet nastopili. Med odmori pa so nastopili naši domači pevci, ki so želi navdušeno priznanje. Upamo, da bodo nadaljevali slavno tradicijo naših pevcev Kušternika in Krajničiča z geslom: Od jezera vrh planin čez Logo ves, razlega se slovenski glas.

Dne 25. 1. 1948 je naš rodoljub, tukajšnji trgovec in gostilničar Miha Schleicher z ženo Pavlo v krogu svojevoj praznov 50. obletnico poroke. Ime našega jubilarja je znano skoraj po vsej Slovenski Koroški. Posebno naši zadrugarji ga prav dobro poznajo, saj je bil dolga leta revizor naših zadrug in vodja naše Zdruzne zveze. Najbolj pa je Miha znan po ogromnem delu za naš že vedno teptani narod. Čeprav je pri svoji obrti imel dosti opravka, je že pred 50 leti prevzel tajništvo v takrat še popolnoma slovenskih občinah Loga ves in Škofič, za par let tudi v Lipi nad Vrbo.

Povsod je na željo ljudstva uvedel slovensko uradovanje. To našim nasprotnikom seveda ni bilo po volji. Na vse načine so mu skušali škodovati. Zaradi njegove natančnosti in pravičnosti pa mu niso mogli do živga. Kot zave-

den Slovenec je med svetovno vojno moral mnogo pretrpeti. Dne 14. 4. 1942 pa je bil s svojo ženo izseljen in se je šele v drugi polovici 1945. leta vrnil domov.

Slavljenca, ki je toliko delal in prestal ter njegovi ženi izrekamo naše najiskrenejše čestitke k 50. letnici zakonskega življenja.

LEDENICE

Z veseljem smo čitali članek Kmečke zveze v številki z dne 16. 1. 1948. Želimo samo, da bi se vse to tudi uresničilo. Zvišanje cen za naše pridelke je skrajna nujnost, ker drugače za nas ne bo ostanka. Imam malo posestvo in sem minulo leto oddal vse, kar so zahtevali, stoodstotno, v pričakovanju, da bom zato imel razne ugodnosti. Toda zaman hodim prosit na občino za vsako malenkost! Z »Kein Kontingent« me stalno odslavlajo. Gospodje, ki terjajo od nas visoke oddaje pač ne razumejo naših teženj in dela. Ne vejo, da moraš imeti predpasnik, obutev i. dr. če hoče iti v hlev, da krmiš, snažiš in molzeš krave. Zato se obračamo na vse, ki o tem odločajo, še posebno na našega deželnega glavarja gospoda Wedenigga, da bi se spomnil tudi na nas male in srednje kmete in na naše potrebe, drugače bo šlo vse po rakovi poti.

RADIŠE

To imenujejo popravo škode. Občinski urad Radiše je naložil slovenskemu izseljencu Lambertu Pisjaku za leto 1947 9 m³ lesa. Prizadeti je vložil preko Kmečke zveze za Slovensko Koroško dne 11. 9. 1947 pritožbo in jo utemeljil s tem, da je zaradi izselitve utrpel veliko gospodarsko škodo — po oceni 1945 leta 16.000 Š — in da še deželna vlada ni rešila vloge, Zveze slovenskih izseljencev, da bi bili vsi izseljenci oproščeni oddaje. Prosil je oblasti naj počakajo na njegovo oddajo lesa do dokončne rešitve te vloge.

Dne 13. 1. 1948 pa je v svojem odgovoru št. 1274-2-48 spremenil vodja okrajnega gozdnega nadzorstva Ing. Stowbeck oddajo 9 m³ lesa na 10 m³ drv.

K temu ugotavljamo: Deželna vlada še ni dala odgovora, niti rešila vloge Zveze slovenskih izseljencev za oprostitev oddaje, Slovenskim izseljen-

cem je bila odklonjena vloga za zamenjavo denarja 1:1, katerega so sprejeli v mesecu oktobru. To pomeni, da jim gospodarska škoda z ozirom na visoke cene gosp. potrebščinam in z izgubo 2/3 vseh papirnatih šilingov še nikakor ni poravnava. Les veleposestnikov gre za nakup luksuznih predmetov v inozemstvo, slovenski izseljenec naj ga oddaja zato, ker so mu nacisti pokradli skoro vse premoženje. Preostali del mu pa hočejo požreti danes s krivičnimi predpisi in nasilnimi ukrepi. Če oblasti nočejo presoditi, kaj je pravica, naj vprašajo ljudstvo.

JUGOSLOVANSKI ČASOPISI!

Globus-Buchvertrieb na Dunaju je prevzel naročila, razprodajo in razpečevanje jugoslovanskih časopisov. Ker je med našim ljudstvom mnogo interesentov predvsem za časopise iz Slovenije, jih opozarjamo, da jih lahko naročijo pri Globus Buchvertrieb, Wien, I. Fleischmarkt 1.

DOBRLAVAS

Na novega leta dan, so uprizorili vrli igralci iz Globasnice na našem odru Finžgarjevo dramo »Naša krič, ki je napravila na gledalce, ki so napolnili dvorano do zadnjega kofička, močan vtis. Že med igro je začela pred Narodnim domom dobrotska »Wurkomanda« razgrajati in metati kamenje v okna. Po igri pa so napadli Josipa Wedenika, ki se je vračal od igre domov. S klicem »komuniste« so ga zaustavili in mu branili, da bi nadaljeval pot domov. Moral se je obrniti in je šel nato mirno z navadnim korakom nazaj. Naenkrat začuti hud udarec po glavi. Pri tem so mu zbili z glave tudi klobuk, ki ga je eden izmed napadalcev pobral in vzel s seboj. Zasedovalo ga je 6—7 s koli oboroženih napadalcev. Oni, ki je s kolom zamahnil in napadanega ranil, je končno z značilno psovko izdal, da obvlada slovenski jezik in da je inozemski fašist. Radovedni smo, ali se bo oblastem posrečilo, da izsledilo storilca, kar pri dobri volji ne more biti težko. Ta primer ponovno slika nezadovoljive varnostne razmere na Koroškem in teroristično delovanje inozemskih fašistov, ki jih organizirajo in zlorablajo domači nacifasisti. Značilno pri tem je tudi to, da noben uradni zdravnik, niti oni v Dobrljavasi niti oni v Velikovcu ni imel toliko poguma, da bi izstavil zaproseno zdravniško spričevalo, kar znači očito kapitulacijo uradnih organov pred »Wurkomando«. Šele tretji privatni zdravnik je spričevalo izstavil.

ŠMARJETA PRI VELIKOVCU

Tudi letos smo imeli v naši fari v predpustnem času »hojset«; poročil se je Habnarjev Pepi, ki si je svoje družico poiskal izven zaporne cone in s tem spet dokazal, da ljubezen ne pozna zapornih črt. Dne 25. januarja so se svatje z nevesto Pavlo Sager zbrali na ženinem domu in od tu spremili novi par k poroki v cerkev Sv. Katarine. Na ženinovemu domu v Romoče vasi so obhajali ta pomemben dogodek. Mlademu paru želimo vse najboljše v novem zakonskem življenju.

KAJZAZE

Majhna je naša vas. Šteje samo 13 hišnih števil, vendar je za časa hitlerjanskega režima morala prisilno dati 22 fantov in mož v armado nemškega imperializma. Kot volk razžene čredo ovač, kadar v svoji krvoželjnosti skoči med nje, tako je tudi naše fante in može razgnal nemški militarizem v svoji osvajaški požrešnosti na vse dele Evrope, Azije in Akrike, da bi tam krvaveli, trpeli in umirali za interese in koristi tiste zločinske nemške sile, katere namen je bil uničenje vsega, kar ni nemškega na svetu. Da je ta sila hotel a v prvi vrsti uničiti Slovane in z njimi vred tudi naš koroške Slovence, je nam vsem znana resnica. Toda uračunal se

je Hitler, uračunali so se tudi vsi tisti, ki so si prisvojili idejo nemškega nacionalizma kot o edini zveličavni poti. Uračunali so se, ko so pravili, da se mora vse ponemčiti in da je biti Slovenec nekaj nizkotnega in sramotnega. Propadel je Hitler in z njim tudi nemška osvajačna moč. Razbita nemška vojska se je v paniki umikala pred zmagovitim pohodom zavezniških armad, med katerimi je prva prodrila nemške vrste sovjetska armada.

Mnogo milijonov mladih življenj je terjala ta neizprosna borba, toda mi v Kajzazah lahko rečemo, da je vseh naših 22 mož in fantov imelo srečo, da so se vsi srečno vrnili med svoje drage. Zato smo imeli dne 17. 1. 1948 pri pd. Lenartiču veselico za vse, ki so se srečno vrnili iz te uničevalne vojne v našo vas. Prav lepo je bilo vse pripravljeno in gre vsa pohvala vsem, ki so to vaško prireditev tako lepo organizirali. Pri tej priložnosti je prišla prav lepo do izraza naša vaška povezanost. Nič tujega ni bilo med nami. Naša lepa domača beseda in pesem je donela dolgo v noč in oznanjala naše veselje, da je naše število ostalo po vojni neokrnjeno in da je odstranjena od nas nemška uničevalna nevarnost.

KMEČKA ZVEZA OBJAVLJA

Kmečka zveza za Slovensko Koroško bo priredila gospodarsko-strokovne tečaje in sicer:

od 12.—13. II. 1948 pri Šercerju v Šmihelu pri Pliberku, 14. II. 1948 pri Kolarju v Železni Kapli, 13.—14. II. 1948 v Narodnem domu v Dobrljavasi.

Pričetek predavanj bo dnevno ob 9. uri, opoldne kratek odmor, konec okoli 16. ure.

Predavanja bodo iz živinoreje, sadjarstva, živnozdravstva, o umetnih gnojilih in o splošnem kmetijskem gospodarstvu in združništvu.

Vsem članom okraja Velikovec sporočamo, da bomo od 11. II. 1948 naprej poslovali vsako sredo v Velikovcu v prostorih okrajnega odbora OF.

Prosimo, da se te ugodnosti poslužijo vsi člani v polni meri.

VABILO

SPD »Bilka« v Bilčovsu bo priredila na pustni torek dne 10. 2. 1948 ob 7 uri zvečer v gostilni pri Odrajcu pustno veselico. Vsi prijatelji poštene zabave so prisrčno vabljeni.

ZAHVALA!

Zahvaljujemo se tem potom še enkrat vsem sorodnikom, izseljencem, prijateljem in znancom, ki so spremili našo drago, tako hitro preminulo teto, bivšo izseljenko

MARIJO MARTIČ, ROJ. TRUNK
pd. Kuharce v Podgorjah,

na njeni zadnji poti. Posebna zahvala č. g. župniku dr. Ogrisu za njegov globoko v srce segajoči nagovor in domačemu pevskega zboru za zadnjo poslovilno pesem ob odprtem grobu.

Bog plačaj!
Družina Trunk J. v Bačah.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem sorodnikom, vsem slovenskim izseljencem, vsem znancom od blizu in daleč, ki ste spremljali dne 14. 1. 1948 našega nad vse ljubljene očeta k zadnjemu počitku. — Vsem, ki so v hudi bolezn obiskali očeta in mu s tem lajšali veliko trpljenje. Posebno domačemu č. g. župniku, ki je opravil pogrebni obred, č. g. Nageletu, ki je prišel tako daleč k pogrebu in č. g. Orašu. Nadalje domačemu pevskega zboru, ki je tako lepo zapel rajnemu očetu v slovo. Vsem, ki so darovali krasne vence, predvsem POOF, OKOOF, obč. OOF, K&Z, AFŽ, KP itd. Vsem, ki so izrekli sočutje!

Globoko žalujoča družina Šašeljnova.

II. Kongres AFŽ Jugoslavije

Govor maršala Tita

Svečani otvoritvi drugega kongresa AFŽ Jugoslavije, ki se je začel 25. januarja t. l. v Beogradu je prisostoval tudi maršal Josip Broz-Tito in pozdravil II. kongres AFŽ Jugoslavije z daljšim govorom.

Najprej je poudaril velikansko vlogo naših naprednih žensk v času velikega osvobodilnega boja naših narodov, v zgodovini naših narodov še nevideno junaštvo naših žensk, in njihovo nadaljno velikansko vlogo pri izgradnji naše države ter dragoceni prispevek, ki so ga dale ženske Jugoslavije za uresničenje našega petletnega plana. Pri vsem tem so imele ženske velik delež. Ko je govoril o naprednih ženskah Jugoslavije je dejal, da misli tu na vse one ženske-borke, ki so se s puško v roki borile za svobodo naših narodov v osvobodilni vojni ali pa delale v zaledju in tudi sedaj požrtvovalno delajo v tovarnah, na polju ali pa opravljajo kate-rekolj važno delo za našo skupnost. Misli je tu na vse tiste požrtvovalne ženske, ki delajo marljivo v raznih tovarnah in podjetjih ali na tiste ženske z dežele, ki delajo marljivo na polju. Vse te so zavedajo, da ne delajo samo zase ampak za vso ljudsko skupnost in si prizadevajo, da bi bil njihov prispevek k skupnosti čim večji. Misli je na vse tiste številne matere, žene in sestre, ki so ponosne na žrtve — svoje sinove, mo-že in brate —, ki so jih darovale do-movini. Misli je prav tako tudi na vse one ženske v pisarnah, šolah ali pri ka-kem drugem poslu, ki prav tako prispe-vajo v korist vsej naši skupnosti in ne delajo samo zase. »To je velikanska ve-čina naših naprednih žensk, ki se zave-dajo velike vloge v naši novi družbi in svoje dolžnosti in odgovornosti do ljud-ske skupnosti.«

Nato se je maršal Tito kritično dotak-nil nekaterih pomanjkljivosti in napak tako vodstva te velike ženske organiza-cije, kakor tudi napak enega dela, raz-ume se malega dela žensk, ki se ne zavedajo svojih dolžnosti ali pa so do skupnosti malomarne. Dejal je, da ne gre tu za malo število raznih gospodi-čen po mestih, ki ne ljubijo nove Ju-goslavije in ki so pod vplivom naših sovražnikov, ki jim je to bujno in ust-varjalno življenje v naši državi nera-zumljivo in tuje; gre tu v glavnem za tiste maloštevilne ženske, ki so bile v času borbe aktivne, toda, ki mislijo, da so takrat že dovolj storile za novo Ju-goslavijo in sedaj ne sodelujejo pri raznih

delih v korist ljudstva ali pa v družbe-nem življenju. Hrepenijo po lahkotnem življenju brez posebnih skrbi in dela in se vdajajo često navadam tistih, ki v sta-ri družbi niso ničesar delale. Poudaril pa je, da tu ne misli na žene, ki skrbijo za otroke, ker je tudi to družbeno delo. »Ni pa malo tudi takih žensk«, je dejal maršal Tito, »ki se tega novega življenja ne udeležujejo ne zaradi tega, ker ne bi ljubile nove Jugoslavije, ampak zato, ker se še ne zavedajo svojih novih dolžnosti in pravic v novi Jugoslaviji.« Pri tem je pa maršal Tito poudaril, da tega niso same krive. Velik del krivde za to pada na vodstva ženskih organiza-cij, ki ne posvečajo dovolj skrbi delu teh žensk, in njihovih političnih aktivizaciji pri splošnih naporih za izgradnjo naše države.

Ko je Tito govoril o naši lepši bodo-čnosti o gospodarskih in političnih uspe-hih, naše države, se je dotaknil vseh reakcionarnih finančnih klk nekaterih velesil tam na zapadu in njihovih im-perialističnih teženj ter ščuvanje na no-

vo vojno. Poudaril je tudi, da se pri iz-polnjevanju naših nalog lahko zanašamo samo nase, pred vsem pa na svoje last-ne sile, na bratsko sodelovanje s So-vjetsko zvezo in drugimi prijateljskimi državami.

Na koncu svojega govora je maršal Tito spregovoril še nekaj besed o nalogah žensk in med drugim dejal:

»Tovarišice za te naloge v glavnem veste in to je tudi predmet razgovorov na vašem kongresu. Dovolite pa mi, da vam položim na srce kot zelo važno na-logo skrb za otroke in mladi naraščaj. Ni dovolj če so otroci oblečeni, nahra-njeni itd. za nas je tudi važno, da bodo ti otroci vzgojeni v duhu nove Jugoslavije. Ne dovolite, da bi nam sovražniki za-strupljevali in odtujevali naše otroke. Čuvajte naše otroke in bdite nad njimi, da bi lahko zares postali dostojni državljani naše nove Jugoslavije, državljani nove socialistične države. To je ena vaših najvažnejših nalog.«

Druge vaše važne naloge so: Vaša polnoštevilna udeležba in vsestransko

Jugoslovanski izseljenci se vračajo v domovino

Največji jugoslovanski potniški pre-koceanski parnik »Partizanka« je na svojem potovanju v Avstralijo prispel 8. januarja v Fremantle na zapadni oba-li Avstralije, nekaj dni kasneje pa je prišel v Sydney. Parnik je bil do zad-njega kotička zaseden in je pripeljal v Avstralijo 810 potnikov, ki so se ukreali deloma v Splitu, deloma pa v ostalih lukah na poti v Avstralijo.

Na povratku se bo s »Partizanko« vrni-lo v domovino okrog 1000 naših izseljen-cev v Avstraliji. Več jih »Partizanka« ne more vzeti na krov. To so prvi izseljen-ci, ki se bodo po več desetletjih biva-nja v tujini, kjer so delali pod težkimi pogoji, vrnili v domovino. Med našimi iz-seljenci v Avstraliji je živahno gibanje, da se čimprej vrnejo v domovino. Od-delek za izseljence zveznega ministr-stva za delo pa zaradi pomanjkanja la-dijskega prostora za enkrat nima mož-nosti, da bi ugodilo želji izseljencev. Med izseljenci, ki se bodo s »Partizan-ko« vrnili v Jugoslavijo, je največ Dal-matincev, Hrvatov in Makedoncev, pa tudi iz vseh ostalih republik. To so po-večini kmetijski, tekstilni in drugi kvali-ficirani delavci, ki se bodo kmalu vklju-

čili v naše gospodarsko življenje. »Par-tizanka« bo odpotovala iz Fremantleja 25. januarja in bo prispela v Dubrov-nik verjetno okrog 20. februarja.

Kmalu za tem, ko je »Partizanka« od-plula na pot v Avstralijo je odplul v isti smeri tudi naš drugi prekoceanski par-nik »Radnik«, ki je že trikrat pripeljal v domovino naše izseljence iz Kanade. Parnik »Radnik« je že prispel v Colom-

prizadevanje za uresničenje našega petletnega plana, vaše prizadevanje za popolno odstranitev nepismenosti v naši državi, vaša udeležba pri delu ljudskih oblasti itd.

Važna naloga vaše organizacije je tu-di vztrajen boj za utrditev miru. Pri iz-vrševanju te naloge se povežite z vsemi naprednimi ženskimi organizacijami v inozemstvu. Ravno ženske imajo bolj ka-kor kdo drugi pravico, odločno nastopi-ti proti vsem vojnim hujskačem in sovražnikom miru. Ženske, matere, ki razumejo kaj pomeni izgubiti svoje naj-dražje v vojni, kaj pomeni razrušenje držav, so tiste, ki morajo najbolj sovra-žiti povročilce vojne. Naj bo to sovraštvo do vojnih hujskačev močen prispevek k utrditvi miru na svetu. Sovraštvo teh vojnih hujskačev mora biti tista sila, ki bo zbrala vse napredne ljudi sveta v borbi, v boju za mir in proti imperiali-stičnim vojnim hujskačem. Dvignite, ženske Jugoslavije, antifašistke, skup-no z ženskami vsega sveta, svoj glas proti tem osvovrženim vojnim hujska-čem, ki niso občutili bede in zla in niso bili na krvavih poljanah, kjer so pada-li sinovi in hčere naših narodov.

Naj bo vaš kongres močna vzpodbuda k še večjim uspehom v našem ustvar-jalnem delu v korist naše skupnosti!

bo na otoku Ceylonu s 417 potniki. »Radnik« pa ne bo plul v Avstralijo, temveč še dalje proti vzhodu, v Novo Zelandijo, od koder bo pripeljal v do-movino 500 naših izseljencev. Verjetno se bo vrnil v Split začetek marca. Po planu za letošnje leto bodo naše ladje, če ne bodo nastopile nepredvidene teža-ve, pripeljale v domovino še enkrat več izseljencev kot lani, skupaj okrog 10.000. Predviden je povratek številnih Jugoslovancev iz držav južne Amerike, iz Kanade in drugih držav, samo v prvi polovici leta se bo vrnilo v domovino okrog 6500 izseljencev.

Drobne novice

V čebelarški zadrugi Slove-nije je včlanjenih 70 odstotkov čebelar-jev. Čebelarška zadruga Slovenije, ki so jo ustanovili leta 1945, ima danes okoli 7.000 članov, to pomeni, da obsega 70 odstotkov čebelarjev LR Slovenije. Prej-šnje leto je zadruga nabrala preko 60 tisoč kg medu za potrebe bolnic, indu-strijskih centrov in mest. Zadruga je ustanovila 11 postaj za selekcijo čebel. Ima tudi svoje delavnice za izdelavo pan-jev in drugih čebelarških potrebščin. V letu 1948 pa bodo zgradili tudi mo-derne mašinske delavnice.

Turška narodna skupščina je odobrila proračun za leto 1948, ki do-loča za vojne priprave več kot tretjino vseh izdatkov. Proračun predvideva no-ve težke davke, izgraditev novih leta-lišč, strateških cest in dveh radijskih pos-taj pod ameriškim nadzorstvom. Vlada namerava ukiniti še zadnje ostanke de-mokratskih svoboščin in onemogočiti kritiko tiska zaradi brezobzirnega ob-oroževanja.

Kongres bolgarske socialdemokra-tične stranke je sprejel resolucijo, v ka-teri je Centralni komite stranke poobla-ščen, da začne pogajanje s Centralnim komitejem delavske stranke (komuni-stov), ki naj privedejo do spojitve obeh strank delavskega razreda.

KAKO JE NASTALA NOVA JUGOSLAVIJA

Nedelja, 6. junij.

Mrkalj Plada. — Bliža se odločilna ura. Danes je imel Vrhovni štab sestane-k in sedaj je dokončno odločeno, kje se bomo prebili. Vsak trenutek lahko začnemo.

Naš edini prehod je Suha — most pri stari avstrijski karavli na Sutjeski. To je prav na tistem mestu od koder Sutjeska priteče iz svoje klisure ali bolje rečeno kanjona, globokega preko 1000 m. Ta kanjon v smeri Gacka in Čemerna sedaj brani 6. bataljon Prve proleterske brigade. Nemci ne morejo prodreti skozi Sutjesko k Suhi, toda z močnim topovskim ognjem iz Grada in Podgrada neprestano tolčejo Suho. Se-verozapadno od Suhe vodi ozka stezica, vklesana v skalo, do Zelengore preko Bara. Ta stezica se skoro navpično dviga, kajti v razdalji dveh in pol kilo-metrov se dvigne za devetsto metrov. Druga dalmatinska brigada je dobila po-velje, da mora ta položaj zasesti pred Nemci. Bare so majhna ozka planjava, ki brani prehod k Suhemu.

Od Suhe je v naših rokah 5 do 6 km

obale Sutjeske, vse do Tjentiškega po-lja. V vasi Tjentištu so Nemci. V njih-ovih rokah so tudi ruševine dveh turških utrdb, ki so jih oni še bolj utrdili. Na-dalje se njihova fronta razprostira do Košura, od koder obvladajo ne samo le-vo obalo Sutjeske ampak tudi del desne obale. — Mrkabje in Borovno. Danes smo že tretjič napadali Košur: Tokrat Šesta bosanska in Sedma krajiška, to-da tudi sedaj ga nismo mogli zavzeti, ker ni bilo prave zveze in ker je Sedma krajiška šla v borbo naravnost z marša.

Danes je Stari ukazal, da moramo za-kopati vse naše težko orožje, da bi se lažje prebijali. Bataljoni Druge brigade poročajo, da Nemci neprestano dobivajo nove sile. Zgradili so celo vrsto utrdb v globini, skozi katere se moramo mi pre-bijati. Delati moramo hitro, da se skozi prebito nemško linijo hitro pomikamo, ker nas bodo Nemci sicer ponovno za-prli v obroč. Komora pa na naših marših najbolj otežkoča gibanje. Če pade en konj na teh ozkih stezah, se vsa kolona zadrži. Težka je odločitev. Pustiti mo-ramo naše topove, teške mitraljeze, ki smo jih s krvjo priborili. Tudi arhiv smo zakopali. Srce se krči — toliko krvi smo dali za tegorske topove, protitankov-ske puške in minomete, sedaj pa jih mo-ramo zakopavati. Vendar je bolje to, kot

da bi padli Nemcem v roke. »Hrcegovci morajo zakopavati svojega »Krnjo« in »Zelenko«. To sta dva topiča, eden je tipa »Pito«, drugi pa je nemški protitankovski topič. Dobili so ju od Koče Popoviča, po drugi osvoboditvi Jajca. »Krnjo« in »Zelenko« sta bila v mnogih borbah. Ko smo bili pred mesec dni v Hercegovini je ljudstvo že pelo pesmi o njima, a sedaj morata tudi ta dva pod zemljo. Konje, ki sedaj ne bodo več no-sili orožja, bomo ubili in pojedli. Danes smo zaklali mezo.

Pred mrakom smo krenili na Dragaš Sedlo. Pričenja se prebijanje. Nebo se je malo razvedrilo in takoj smo zagle-dali 12 »Štuk«. Nenavadno vztrajno so tolkle kanjen Sutjeske. Nato se je začela topovska bitka. Naši gorski topovi stre-ljajo, toda vsakemu od nas se zdijo ti strelji zelo žalostni, ker vemo, da po-slednjič streljajo na sovražnika.

Ponedeljek, 7. junij.

Pod Magličem. — Obstali smo pod Dragas Sedlom, od koder se nenavadno lepo vidi vrh Magliča. S Starim in z Angleži smo gledali, kako hodi mimo nas Tretji bataljon (Kragujevački) Prve proleterske. Hiteli so k Sutjeski, kamor je odšla vsa brigada. Gledam svoje sta-re tovariše Kragujevčane, natančno jih opazujem, toda komaj vsakega desetega prepoznam. Že polni dve leti se borijo po vsej Jugoslaviji in padajo eden za drugim. Zato sem srečal tako mnogo neznanih obrazov.

Angleži so opazili, da ima skoro vsak borec tega bataljona ali nemško puško, ali nemško šotorsko krilo, ali nemško uniformo. Kapetan Stuart je dejal Sta-remu:

„Dosti Nemcev so pobili, predno so zaplenili to orožje...“

»Vidite, med to ofenzivo so naši bor-ci skoro popolnoma premenjali orožje in uniforme. V Četrti ofenzivi so imeli največ italijanskega orožja. Sedaj pa imajo največ nemškega, ker najhujše borbe vodijo z Nemci!« sem dejal Angležu.

Kragujevčani se vzpenjajo na breg, korak za korakom, vsi tovariši so iz-črpani, toda stopajo trdno brez obo-tavljanja proti Sutjeski, da bi tam pre-bili obroč surovih, dobro rejenih in spo-čitih Prusov.

Narednik Starčević, član angleške misije, gleda to našo vojsko in mi pravi: »Tega nismo pričakovali. Slišali smo, da se borite proti Nemcem, toda nismo verjeli, da so to takšne borbe, da morajo Nemci toliko divizij uporabljati proti vam...«

Nato je prišla Tretja krajiška briga-da, še drznejša vojska kot so Kragu-jevčani. Od kar sem jih zadnjič videl, so se povsem izpremenili. Oblečeni so sko-ro vsi v nemške uniforme, samo po kra-jiških kožnih kapah lahko človek ugane, da je to brigada iz Drvara. S temi nem-škimi uniformami so se opremili še na Zlatnem Boru, ko so obkolili pet skupin Nemcev in jih uničili. (Dalje)

Neiztrohnjeno srce Franceta Prešernova

Ob 99-letnici smrti Franceta Prešernova se vsi Slovenci klanjamo spominu največjega genija slovenskega naroda, ki je položil sveže temelje slovenski pisani besedi s svojimi nesmrtnimi spevi, spominu moža, ki je najbolj tenko prisluhnil srcu slovenskega človeka in njegovi pesmi ob veselih in žalostnih trenutkih, spominu njega, ki je občutil bol mačega človeka in zaslužnjenega ljudstva, pa je stremel kvišku v doslednem boju za svoj narod in za svojo osebno čast in srečo.

Otroška leta je France preživel sredi gorenjskih snežnih velikanov, v svojem rojstnem kraju v Vrbi, nedaleč od Blejskega jezera. Tu se je rodil 3. decembra 1800. leta v kmečki družini. Starši so ga odposlali že v mladih letih k stricu v Ribnico na Dolenjskem, ki ga je pripravljaj na gimnazijske študije. Gimnazijo je nadaljeval v Ljubljani, in je bil eden izmed redkih slovenskih študentov, ki v dijaških letih ni poznal bede. Leta 1821. se je kljub materinim solzam odpravil na pravno fakulteto dunajskega vseučilišča. Njega je vlekla v to mesto neutešena želja po spoznanju sveta, družbe in takratnih političnih razmer. Pa so mlado in uobro dušo zagrenila prva spoznanja: Njegove čiste sanje o sreči z družico so se spremenile ob igrivi ljubezni pokvarjene ženske v grenko spoznanje, kako je osebno srečo težko doseči. Vendar vere v ideale o sočloveku ni izgubil. Na Dunaju je imel priliko spoznavati podlo in tlačiteljsko vlogo reakcionarnih politikov in vohunov vsega sveta, ki so se po zadušitvi napoleonovih osvajanj in ljudskih gibanj v Evropi zbrali v Avstro-Ogrski prestolici. Na Dunaju je moral zapustiti tudi inštruktorsko službo v zavodu zato, ker je poskušal učencem vcepiti spoštovanje do sočloveka in jih vzgojiti v medsebojnem razumevanju. Svoja prva doživljenja je pretresljivo izrazil v verzih:

Sem zvedel, da vest čisto, dobro d'janje, svet zaničvati se je zagovoril.

Kljub prvim dvomom o življenju pa se je dobro zavedal, da je njegova življenska pot — borba za svobodno mišljenje njega samega in za svobodo njegovega naroda. Leta 1825. je že pokazal svojo prvo pesniško zbirko slovenskemu učenjaku Jerneju Kopitarju na Dunaju. Ta pa njegove svobodomiselnosti, ljubezenske lirike ni mogel razumeti. Kopitar ni znal s srcem ljubiti slovenske besede, zato tudi ni hotel, kot večina takratne slovenske inteligence, da bi slovenski jezik izklesali tudi za znanstveno in umetniško izražanje ter tako svobodni slovenski narod uvrstili med kulturne narode vsega sveta kot enakoverden člen.

Prešeren pa je ljubil slovensko besedo in slovenski narod s srcem. V Ljubljani se je spoznal z Matijo Čopom in Andrejem Smoletom. Povezala jih je skupna ljubezen do slovenske besede in do usode našega naroda, vezala pa so jih tudi svobodoljubna in ustvarjalna gledanja na svet in na dogajanje v njem. To je bila trojica Slovencev, ki je pred več ko 100 leti predstavljala najbolj zavedne, izobražene in razgledane ljudi v vsej Sloveniji. To je bilo središče književnega dela. Izdajali so »Čbelico«, zbornik pesmi, o katerih pa so govorili zaostali krogi, da je njih poezija le brezsmiselnost in celo pohujšljivo čevkanje. »Čbelica« je prenehala izhajati, Čop je utonil pri kopanju na Savi, Andreja Smoleta je zadela kap, ostal je le Prešeren — sam! Med največje umetnine te vrste na vsem svetu sodi Prešernov »Sonetni venec«. V njem in še v mnogih drugih pesmih, ki so leta 1848. izšle v zbirki »Poezije«, je Prešeren opeval svojo zaslanjano ljubezen, kajti prepričan je bil, da jo je našel v Primičevi Juliji. Julija pa — kot hčerka bogatega trgovca — ni marala ubogega pesnika, ki je bil še na slabem glasu. V »Sonetnem venecu« je Prešeren izpovedal, da čuti vez med njegovo usodo in med usodo ubogega slovenskega naroda. Prešeren je videl svojo usodo vedno tesno povezano z usodo svojega ljudstva.

Prešernovo življenje je bilo le težka borba za dnevno življenje. Opravljaj je uradniške službe pri različnih ljubljanskih

advokatih. Čeprav je že leta 1832. opravil v Celovcu odvetniške izkušnje, je dobil mesto samostojnega odvetnika v Kranju šele 1846. leta, ker so mu prošnjo zaradi njegovega svobodomiselnega gledanja na svet petkrat zavrnil.

Nesmerno pesnikovo srce pa se ni umirilo. Duševna kriza po nesrečni ljubezni z Julijo Primčevco, ki je tudi nekak simbol takratne plitke, bogate in vodeče meščanske družbe in po usodepolnem srečanju s preprosto Ano Jelovškovo, ki mu je rodila otroka, ga je skoraj spravila do obupa. Zmagala pa je njegova zavest o pesniškem poslanstvu za slovenski narod. V »Krstu pri Savici« je Prešeren pokazal, da ne klone pred razočaranji in smrtjo, ampak pa da pozna le odkrito borbenost s sovražniki njegove sreče in sovražniki svobodne-

ga razvoja svojega naroda v domovini in izven njenih meja. Prešeren ni med prvimi samo izpovedoval slovenstva, slovanstva, ampak se je boril da bo sosed sosedu brat in ne sovrag. Več kot pred 100 leti je zapel:

»Največ sveta otrokom sliši slave, tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti voljo vero in postave...«

Prešeren kot človek ni klonil pred težavami. Da, tudi Prešernova poezija je — neiztrohnjeno srce. Njegova plemenita, dobra in svobodoljubna duša je zapustila telo 8. februarja 1849. leta po marčni revoluciji na Dunaju, ki je resno opozorila nazadnjaki in tlačiteljski svet, da se delovno ljudstvo prebujajo in sledi svojim duševnim velikanom, kot je bil pri slovenskem narodu — France Prešeren.

Prešernova beseda

V Prešernovi besedi je centralna ideja slovenstva. A to slovenstvo ni nikaka omejena domačnost, nikaka sentimentalna idiličnost, nikak plah in ozkosrčen pogled na življenje. Ne, to slovenstvo je tako globoko kakor vse trpljenje človeškega srca z vsem obupom, strahom in strastjo, slastjo in bolečino in je po duhu tako široko, kakor ves svet...

To je tista odlična veličina Prešernova: kakor je pri njem oblika in vsebina eno, tako je eno Prešeren — človek in Prešeren — poet. Za vsako njegovo pesmijo, za slehernim njegovim stihom čutim novo postajo njegovega duha. Nič ni slučajnega, nič samo približno, ali zavoljo lepšega rečenega, vse se veže in pleče samo zato, da nam je čim jasnejša vsaka poteza duševne fiziognomije poetove. — Prešeren je bil v življenju nesrečen človek, v ljubezni tako beden, kakor le more biti beden in nesrečen kdo na zemlji. Ali njegovo poslanstvo je bilo, vse potrpeti, vse preboleti, to se pravi odreči se vsej sreči na vsetu in se tako preko vsega pozemskega povspeti do zadnjih spoznanj zase in za svoj narod. V »Pevcu« nam je povedal, kako se je zavedal svoje dolžnosti, ki mu jo nalaga pevski poklic z vso neizprosnostjo:

»Stanu se svojega spomni, trpi brez miru«. Samo s to žrtvijo in odpovedjo je mogla nastati njegova večna knjiga, samo zavoljo nje je hotel in mogel toliko trpeti, zavoljo nje se je odpovedal celo smrti.

Jaz ne grem nikdar iz domovine, da ne bi vzel vsaj Prešerna s seboj in vam, mladi prijatelji, morem samo svetovati: omislite si njegovo knjigo, poglobljajte se vanjo in potem mi ni treba več reči, da se nikar ne ločite od nje. Zakaj čim bolj

se boste poglobljali v Prešernov svet, temveč lepote vam bo žarelo iz nje, temveč skrivnosti vas bo vabilo vedno in vedno k njej, in ljubili boste Prešerna, kakor je vreden ta edinstveni duh.

Prešerna ljubiti pa se pravi, ljubiti lepoto in resnico in pravico; ljubiti slovenstvo brez šovinizma in ljubiti človeštvo in vse narode brez hlapčevstva in poniževanja, enak z enakim. Prešeren s svojo visoko knjigo, ki govori o človekoljubju, o bratstvu vseh narodov, nam je pridobil pravico, stati v krogu kulturnega človeštva kot majhen, a ne brezpomemben člen. Pomnite to vi, ki vas je usoda postavila na periferijo slovenstva.

Ljubiti Prešerna se pravi ljubiti svobodo misli in besede, svetovnega nazora in vere. Kdor se drži Prešerna, se drži prave mere in jasne harmonije, odmeta vnanji nakit, zavrača frazo in mu je samo do jedra.

Spoštovati Prešerna — pesnika in Prešerna — človeka, se pravi spoštovati človeško bedo in spoznati pomen in potrebo trpljenja za idejo. Prav pojmiti Prešerna, se pravi pojmiti sebe in vzeti svojo usodo nase pa naj bo še tako bridka, jo preizkusiti do zadnjega grenca in jo premagovati v pokorni službi vseobčnega življenja. Umetnik ne more biti vsak, človek pa, ki po svoje verno in udano služi narodu in človeštvu je lahko vsak najmanjši izmed nas.

Zato še enkrat: Ljubite Prešerna!

To so znameniti odstavki iz govora pesnika Otona Župančiča mariborski mladini, ki bodo ostali v večno razumevanje Prešerna in kot večno napotilo za borbo slovenskega malega, a kulturnega naroda, za svoje človečanske pravice.

M. S. PETROVIČ:

PRIMER AVSTRIJE

Prva republika, ustanovljena po imperialistični vojni po diktatu zmagovalcev, naj bi postala torišče imperialističnih sil. In res, med dvema vojnama je bila to morda v večji meri, kakor katera koli druga evropska dežela. Že pri določanju meja takratne baje neodvisne in demokratične Avstrije so bolj vpoštevali imperialistične načrte, kakor etnično stvarnost. Predvsem na pritisk Italije, najbližje zmagovite sile, so Slovensko Koroško odrekli Jugoslaviji in jo priključili k Avstriji. Italijanski imperialisti, ki so že takrat sanjari o razširjenju svojega gospodstva na Balkan in srednjo Evropo, so se iz strateških razlogov polastili Kanalske doline in doline Soče, do katerih z etničnega stališča niso imeli nobene pravice.

Ker niso mogli zahtevati zase še doline Zile in gornje Drave, so storili vse, da bi pripadli ti dve dolini Avstriji, v

rofašizem, toda kmalu potem se je moral iz Avstrije umakniti. Ko so fašistične čete v marcu 1938 vkorakale na Dunaj in končno zamenjale klerofašizem v službi Rima s pangermanskim fašizmom v službi Berlina, Mussolini niti protestiral ni.

Vsi ti dogodki, ki jih je prikazoval zapadni tisk kot posledice ambicij posameznih državnikov ali kot dejanje fanatičnih šovinističnih skupin so bili dejansko samo zunanji okras mnogo pomembnejše zakulisne igre imperialističnih sil in mednarodnih monopolističnih trustov.

In res, zapadne sile, ki so na videz mirno motrile pogrome dunajskih delavcev, umore državnikov na Dunaju in mobilizacije na Brennerju, v resnici niso bile niti ravnodušne, niti nezainteresirane. Temu še daleč ni bilo tako.

Prva svetovna vojna je uničila habsburško monarhijo, ni pa uničila tudi močnih in industrijskih podjetij, ki jih je štela in v službi katerih so bile njene oblasti. Ta podjetja so tudi po vojni ohranila svoj močni vpliv na vse gospodarsko življenje centralne, vzhodne in jugovzhodne Evrope.

Finančni magnati zapadnih imperialističnih sil in mednarodni monopolistični trusti so se postavili po zmagi na stališče, da je treba ohraniti kapitalistični mehanizem, ki je v habsburški državi tako dobro funkcioniral. To so jim je zdelo tem koristnejše, ker je obsegal vpliv dunajskih bank ozemlje, ki je bilo najbolj izpostavljeno neposrednemu vplivu Oktobrske revolucije.

V takšnem položaju so bili postavljeni dunajski kapitalisti pred dilemo: ali sprijazniti se s popolnim polomom svojih poslov, ali pa postati kot kompanjoni nekakšen privesel. Kot dobri trgovci so se odločili za drugo možnost.

Nekaj velikih dunajskih bank, ki so imele v rokah vse avstrijsko gospodarstvo in mnoga podjetja po sosednih deželah, je prešlo kratko in malo v last velikih ameriških, angleških, francoskih in pozneje tudi nemških kapitalistov in njihovih trustov. Za široko javnost je bila ta sprememba nevidna, toda njen stvarni pomen je bil zelo velik in imel je nedogledne posledice.

Predaleč bi zašli, če bi hoteli obravnavati tehnične podrobnosti te spremembe. Zadostuje poudariti, da so imele v njih glavno vlogo posojila, najeta baje za »pomoč sestradanemu avstrijskemu ljudstvu«. S pomočjo teh posojil so obremenjevali vsa naravna bogastva in industrijske naprave Avstrije z vedno večjimi hipotekami. Od njih, ne samo da ljudstvo ni dobilo nobene pomoči, marveč nasprotno utrpelo je veliko škodo, ker je moralo plačevati iz leta v leto vedno višje obresti.

Pet velikih dunajskih bank: Kreditanstalt, Oesterreichische Nationalbank, Alpine-, Montangesellschaft, Scheller u. Com., in Bohler u. Comp. je postalo v kratkem gospodar malone vsega avstrijskega gospodarstva. Pod vplivom prvih dveh bank je bilo 85—90% avstrijskih podjetij.

Toda te banke so prešle v roke mednarodnega kapitala. Delnice največje avstrijske banke, Kreditanstalta, so dobile: Bank of England, to je nekaj magnatov londonskega Cityja, ki imajo v rokah to banko; National provincial Bank LTD; Rothschildov londonski dom; Anglo-ameriška-nemška banka Schroeder, londonski banki Hambros Bank in Lazar Brother & Comp., nadalje ameriška podjetja Morgan & Comp., Rockefeller, Chaise National Bank itd.

Če bi si podrobneje ogledali imena lastnikov delnic ostalih bank, ki imajo v rokah avstrijsko industrijo, bi dobili podobno sliko.

Poleg tega, da ima tuj kapital preko velikih dunajskih bank, katerih lastnik je, v rokah vse avstrijsko gospodarstvo, vpliva na mnoga avstrijska podjetja tudi neposredno, ker imajo tuji v rokah tudi delnice mnogih avstrijskih industrijskih podjetij.

Mednarodni politični trusti so videli v fašističnih državah Italiji in Avstriji najzanesljivejšega zaščitnika kapitalističnega reda v Evropi. Ustoličenje fašizma v Avstriji je pomenilo zanje samo okrepitev fašistične fronte in zaščito njihovih interesov. (Dalje)

Nekaj misli našim sadjarjem

Med našimi kmeti je veliko zanimanje za sadjarstvo. To opazamo na gospodarskih sestankih in tečajih, pa tudi v vsakodnevnih stikih s posamezniki. Le redko kateri gospodar pa ravna s svojim sadnim vrtom tako, kot bi bilo potrebno.

V mnogih krajih naše Slovenske Koroške bi lahko postalo sadjarstvo glavna in najdonosnejša panoga kmetijstva. To menda uvidimo vsi. Seveda moramo v naši uvidenosti tudi razmišljati, kako bomo spravili naše sadjarstvo z rakove poti k vsesplošnemu napredku. Da posameznik tukaj ne bo prav dosti opravi, smo lahko že vnaprej prepričani. Treba bo, da se skupno oprimumo tega vprašanja, da si zadamo smernice in da pričnemo v gospodarstvu načrtno gospodariti.

Prvo kar moramo ugotoviti, je, da naši sadovnjaki večinoma niso več rodovitni. Ni čudno. Desetletja imamo sadovnjake na eni in isti zemlji, z eno in isto »sorto«. Desetletja jemlje sadno drevje zemlji iste redilne snovi. Vsled tega je zemlja naših sadovnjakov opešana, prav posebno še, kjer smo jo zane-marjali z gnojenjem. Da bodo naši sadovnjaki rodovitni, jih mormo preme-stiti, to se pravi, skrbeti za nove nasade tam, kjer do sedaj še ni bilo sadnega drevja. Stare sadovnjake bomo morali s časom posekati in spremeniti v njive, da zemljo spet pomladimo.

Nadaljni vzrok nerodovitnosti leži tudi v pregostih sadovnjakih. Popolnoma napačno je, če iščemo v sadovnjakih sen-ce. V sadovnjak mora v prvi vrsti son-ce, ki mora doseči ne samo zadnjo ve-jo, temveč tudi zemljo in deblo. Pomagajmo drevju s tem, da razredčimo naše sadovnjake. Ne računajmo po številu drevja, temveč kako bomo dobili več sadja z enega drevesa.

Naše sadjarstvo tudi ne odgovorja potrebam trgovine. Premalo upoštevamo, kaj želi odjemalec. Mnogo dragocenega časa potratimo v jeseni, ko pri obiranju in prodaji vrstimo in spravljamo na trg desetero hruščinih in jabolčnih »sort«.

Poleg raznovrstnih sadnih škodljivcev škoduje donosnosti še to, da nam čez zimo veliko sadja segnje. V predvojnih letih je bil preplavljen trg z uvoženim tujim sadjem, ki je bilo boljše in zaradi česar nismo mogli konkurirati. Čakali smo s prodajo shranjevali sadje v nepripravnih kletih in shrambah več let, da spomladi, da je izgubljalo na teži, se kvarilo in gnilo.

Današnji čas zahteva napredek predvsem v našem gospodarstvu, od katerega bosta imela korist skupnost in posameznik. V sadjarstvu investiramo na dolgi rok. Zato moramo gledati, da bomo investirali čim donosnejše.

Napraviti moramo tudi skupen gospodarski načrt za naše sadjarstvo. Upoštevati moramo naslednje potrebe:

1. Obstoječe sadovnjake — vrste sadja — moramo poenostaviti. Postati mora-jo izbor sadnih vrst, ki nam jamčijo naj-boljšo rodovitnost, največji donos in ka-tere so na sadnem trgu najbolj iskane in zaželjene.

2. Pričeti moramo z ureditvijo novih sadovnjakov na novi, za sadje spočiti zemlji. Upoštevati moramo okolnosti in

razmere lege, zemljiških in podnebnih prilik. Zlasti moramo skrbeti že sedaj zato, da bomo v prihodnji jeseni stalno zalagali teren z dobrimi in odpornimi sadnimi drevesci najprikladnejših vrst. Domače drevesnice v rokah dobrih in izkušenih strokovnjakov so poglavito vprašanje našega načrta.

3. Oskrbovanje in nega sadovnjakov se mora izboljšati. Razredčimo »sadne gozdove«, gnojimo pravilno in primerno, čistimo in vzgajamo lepa drevesca, zatirajmo škodljivce sadja in škropimo drevje.

4. Skrbeti bomo morali za dobro sadje, da bomo zadovoljili zahteve trga že v jeseni.

5. Organizirati bomo morali skupne

shrambe in sadna skladišča, ki bodo od-govarjala zahtevam in potrebam moder-nega sadjarstva.

6. Slabo sadje moramo sami predelava-ti v sadne izdelke, da izključimo osebne špekulante in oderuhe. Trg zahteva tudi suho sadje in raznovrstne sadne izdelke, zato bomo morali misliti na sadne su-šilnice in kuhinje za naravni sadni sok (sladosok), sadne mezge in konzerve.

Če razmišljamo o vseh nalogah naše-ga sadjarstva in njih izvedbi, vidimo, da nam sadjarstvo mnogo obeta, toda ne samo dobička in koristi, temveč tudi de-la, ki ga posameznik nikdar ne more sam izvesti. Zato pa je nujna potreba po sadjarskih zadrugah.

Zdruge bodo morale združiti vse sad-jarje vasi ali občine v ureditvi, vzgoji, oskrbovanju in negi sadovnjakov, kakor tudi skrbeti za prodajo svežega sadja. Njih naloga bo tudi ureditev sadnih shramb, skladišč in sušilnic.

Blaž Singer.

Redčenje krošnje pečkarjev

Dosti zanimanja je pri naših kmetih za sajenje sadnega drevja. Vendar dosti-krat pozabljamo, da je treba sadno drevje tudi negovati, če hočemo, da nam to obilno rodi in v vsakem oziru koristi.

K važnimi opravili v naših sadovnja-kih gotovo spada razredčenje krošnje (kron). To delo se sicer vrši po posa-meznih vrstah sadnega drevja različno, vendar naj nam bodo vodilna splošna pravila. Pri delu samem bomo pa še iz-polnili naše znanje. Pravi učitelj je pač praktično delo in ne pisana beseda.

Pri redčenju krošenj odstranimo vse suhe veje. Ker nam delajo križajoče veje napotje v kroni in se na križajočem mestu drgneta ter se tu kaj rad naseli rak, odstranimo od dveh križajočih se vej ono, ki nima pravilne lege. Če nista obe veji nujno potrebni, odstranimo manj važno vejo tudi tedaj, če se sicer še ne drgneta, pač pa se to dogaja že ob lahnom kretanju človeka pri opravljenih na drevesu.

Odstranimo tudi bolne, hodisi od raka ali pozebe poškodovane veje. Če je od raka poškodovana veja za krono potrebna in če rana ni prevelika, tedaj to vejo pustimo, rakovo rano pač v živo iz-režemo, da rana more zarasti.

Tu pa tam, menda navadno tam, kjer stoje sadna drevesa na vlažnem, tež-kem zemljišču in senčni legi, opazi-mo na sadnem drevju tudi belo omelo. Tanjšje in manj važne veje z omelo od-žagamo. Omelo na deblu ali močnih ve-

jah z žago izžagamo s koreninami vred ali pa izdoblamo z dletom. Rano je tre-ba lepo gladko izrezati in zamazati s ce-pilno smolo.

Odstranimo tudi tiste veje, ki rastejo v notranjost krošnje. Če leži ena vo-ja na drugi vzporedno, odžagamo spod-njo, ker je preveč obsenčena in itak ne rodi veliko. V kolikor pač še rodi, je sad zaradi pomanjkanja svetlobe in zra-ka in kot posledica slabo razvitega listja, sad slabe kakovosti. Pri onih dre-vesih, kjer se veje močno obešajo in ši-bijo, posebno zgornje veje krošnje do-stikrat popolnoma prerastejo in obsen-čijo spodnje. Rodni les je torej tudi v tem primeru preveč zadušen.

Gotove vrste tvorijo prav veliko vej, krošnja je pregosta. Svetloba in zrak nimata dostopa v notranjost krošnje. Listje ostane krmežljivo in rodovitnost peša, oziroma sad je krmežljiv. Takšna drevesa je treba temeljito očistiti, oziroma razredčiti. Gotovo nam bo takšno drevo po razredčenju veliko bolj redno rodilo in sad bo kakovostno boljši. Iz-kušnja nas uči, da drevo z redko krono veliko bolj redno rodi, kot z gosto kro-no.

Veje odžagajmo vedno ob nastanku, torej tam kjer se prične. Ne puščajmo čepa preveč v živem, da se rana lahko zaraste. Biti mora kje ob debelejšem robu, kamor se lahko veja naslanja. Ra-na naj bo čim manjša, torej odžagajmo vejo povprečno in ne poševno.

Pripomniti je še treba, da, kadar ima-mo opraviti s popolnoma zanemarjenim drevesom, ki ga je treba zelo razredčiti, ni priporočljivo odžagati vse odvišne ve-je v enem letu. Sicer bi drevo tvorilo preveč poganjkov in bi nam v slučaju hudih zim lahko pozeblo.

Pri drevesih z močno visečo kromo sok ne more več tako krožiti proti kon-cu veje oziroma proti vrhu. Radi tega ne morej več rasti. Sok se pač najbolj nabira na vrhu loka, torej na mestu, kjer se veja začne obešati in tam začno rasti poganjki. Od teh bomo enega upo-rabili za nadaljni podaljšek veje. Kjer je veja preveč viseča, pomeni to, da je preslabo hranjena, prinašala bo le ma-lo in slabega sadu in jo bo mogoče tre-ba odstraniti. Pustili bomo torej nov po-ganjek. Ta bo tvoril novo vejo, ki bo dobro rodila.

Stara sadna drevesa, ki samo kazijo naše sadovnjake in okužujejo poleg te-ga še druga drevesa, požagajmo, ker so itak samo v napotje in našo škodo. Saj je tudi delo na njih nemogoče in ne-varno.

Opravimo torej ta dela v sadovnjaku. Saj imamo letos prav pripravno zimo za dela v sadovnjaku

Ing. Polcer Marko.

OF - naša organizacija!

FRANCE BEVK:

KAPLAN
MARTIN ČEDERMAC

Čedermacu se ni sanjalo, da ga bo materina smrt tako globoko potrla. Bi-la je tista poslednja kaplja, ki mu je zrušila ravnotežje. Ko je ležala na mrt-vaškem odru in še potem je izgubil čut za čas. Bilo mu je, kakor da visi v praznem prostoru in se je še sonce ustavilo na nebu, ne le žepna ura, ki jo je pozabil navijati. Bil je ko drevo, ki so ga zločinski zasekali in nato pustili, da izceja svoje najboljše sskove.

Leže na postelji je bolšal v stroj, ka-kor da vrta v mrak nekaterih ugank, ki jim ni mogel do živnega. Potil se je, znoj mu je še huje črpal moči, a obe-nem ga je navdajalo omotično ugodje. Kdaj pad kaj se ga je loteval spanec, da so se mu same od sebe zapirale ve-ke. To, kar ga je objelo, ni bilo spanje, bilo je mučno stanje med blodnjami in bedenjem. Prej jasne misli so se mu spreminjale v pošastne podobe, v gro-

zotne predstave, kakor bi si jih ne mogla izmisliti še tako živa domišljija.

Bil je beli dan, zunaj je sijalo sonce, a njemu je bilo, kakor da je soba pre-predena s sivo pajčevino. Videl je Ka-tino, dobro se je zavedal, da stoji ob njem, vendar se mu je izmikala v ne-znansko daljavo. Kdaj pa kdaj se mu je zdelo, da stoji ob postelji neka čisto tuja ženska in ga gleda s plahimi, ža-lostnimi, vprašujočimi očmi. Le kadar je spregovorila se je znova zavedel. Ja je ona.

Kaj ni bil prišel Potokar in sedel ob njegovi postelji? V posameznih trenu-tkih se mu je zdelo, da ga gleda le iz mučnih sanj, iz katerih se ne more pre-buditi. Da, bil je on; izdajali so ga redki lasje nad čelom, v neznanu misel zabodeni pogled. Kaj misli? Le naj-kadi cigaro! Saj njemu ne more škodo-vati. Ne, saj ni bolan. Kdo pa mu je to

natvezel? Gotovo Katina. Truden je. To je le trudnost. Naj mu nikar ne go-vori o boleznih, ako se mu noče zame-riti. Govoril je z drhtečim, pojemajo-čim glasom, a se je bal, da govori le iz mrzlice in je z muko tehtal besede. Ni rekel nemara kake neumnosti? Saj bo rajši molčal in poslušal. Govoril je Potokar; tako jasno, razločno, pre-udarno, kakor da bere iz knjige. Po-slušal ga je napeto, natezal duha, da bi mu ne ušla niti beseda. Toda duh mu je bil izmučen, tako zmeden, tako nezanesljiv, da je sicer lovil besede, a jih ni mogel sproti zadosti naglo vezati v smisel.

Potokar je odšel, ob postelji je ostala prazna stolica, besede so obvisle v zra-ku. Čedermac se je trudil, da bi jih ujel, jih razvrstil v smisel, a od izmuče-nosti, od vročice, ki mu je objemala te-lo, so se mu zapirale oči. Še napol v spanju so mu besede vstajale iz spod-nje zavesti, da se je z njimi mučil ka-kor s sanjskimi podobami. Misli se mu še nikoli niso zdele tako žive, tako otipljive kot zdaj; vsaka je dobila čisto razločno podobo, ki mu je ostala pred očmi. Predvsem črna roža, ki jo je trgal z roko, a mu je vedno znova vzcvétala iz mraka.

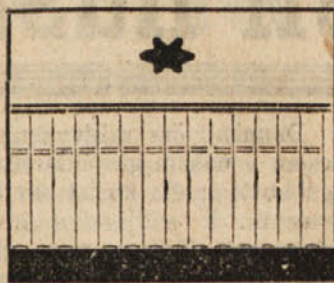
Pred duševne oči, ki so mu bile za-maknjene nekam v zmedene sanje, mu je stopila mati. Saj se mu je že večkrat prikazala, a nikoli tako živa, s takim po-sebnim izrazom v očeh in na obrazu; vsa taka kakor takrat, ko je bila tik

pred smrtjo izrekla tiste besede. Tru-dil se je, da bi jo zgrabil za roko in jo vsaj z dotikljajem zopet potolažil. Ne-nadoma mu je bilo, kakor da drži za trdo, koščeno roko starca, katerega je pred dnevi spovedoval. Zdrznil se je, kakor da ga je obšla mrzla groza, ven-dar ga ni izpustil. Ne sme ga izpustiti. Kakor da ga s tlažečo kretnjo vodi pred večno sodbo. »Bog, odpusti mi hude besede, saj še meni prihajajo na ust-nice...« Pa saj je bila nazadnje le ro-ka kovača Vanca, ki mu jo krepko stiska. Za cerkveno bandero držita, med petjem litanij ga nosita proti množici. Z njima je stara ženica, s črno ruto in be-lim obrazom, in ženica poje ganljivo pe-sem. Izgine bandero, kovač Vanc in črna množica, pesem se spremeni v be-sede: »Če bi me pustili pred nadškofa, bi mu rekla: Le! non è più il nostro pastore. Lei è il nostro traditore...«*) Zdrznil se je. Žive besede so ga za trenutek priklkale v zavest. Znova se je pogreznil v omotico. Pred njim je stal mož, ki se z veliko, trdo roko bije na prsi, da odmeva: »Kri sem dal, a jezika ne dam...«

Prizori in besede so se mu porajale druga za drugo; zmedeno, neurejeno, a vendar bolešno živo. Podobe so se spa-jale, se trgale, se potapljale v mrak, iz katerega so znova vzcvétale in se spo-vračale... Zdelo se mu je, da mu ve-

*) Vi niste več naš pastir, vi ste naš izdajalec!

Iz najstarejše zgodovine kajenja

Tobak je danes najbolj razširjena kadična rastlina. Na zemlji bo težko še najti kak kofiček, kjer ljudje zanj ne bi vedeli, kjer torej ne bi kadili. Hitreje kot kaka bolezen, hitreje kot kateri koli drug običaj se je kajenje tobaka od konca 16. stoletja naprej razširilo, izhajajoč iz Srednje Amerike, čez vso zemljo.

Uporabo dima tlečih in gorečih rastlin, zlasti pa rastlinskih semen, so ljudje poznali že davno pred odkritjem Amerike, ki je Evropejce seznanilo s kajenjem tobaka pri Indijancih. Že grški zgodovinar Herodot, ki je živel v 5. stol. pr. Kr., pripoveduje o Skitih, ki so bivali ob Črnem morju in v današnji Ukrajini, tole: »Od te konoplje torej vzamejo Skiti zrnje in zlezejo pod svoje šotore, kjer vržejo zrna na razbeljene kamne. Čim padejo konopljinna zrna na kamne, se kadijo in razširjajo paro, ki prekaša paro vsake grške parne, kopeli. Skiti pa tulijo od veselja nad to paro.« Pomponij Mela, ki je okoli l. 49. po Kr. napisal zemljepis z zanimivimi narodopisnimi vložki, pa pravi o Trakih, ki so bivali v današnji Bolgariji in Makedoniji: »Vina tam ne poznajo povsod, pač pa mečejo pri pojedinah na ogenj, okoli katerega sedijo, neka semena; dim, ki se dviga iz njih, povzroča pri ljudeh naši vinjenosti podobno veselost.« Od istega naroda ve povedati Plutarh, ki je živel od l. 46—120 po Kr., tole: »Ob reki Hebrun — to je današnja Marica — raste neka trava, ki ji trgajo Traki vršice. Te polagajo po svojih pojedinah na ogenj. Dim, ki se razvija, vdihavajo, da jih omami, nato pa trdno zaspijo.«

Ta poročila kažejo na to, da so neki narodi že pred 2000 leti cenili dim tlečih rastlinskih delov kot dražilo, ki je vzbujalo veselost, in kot mamilo, ki je uspavalo. Verjetno je, da so v vseh omenjenih primerih za to uporabljali konopljo, torej tudi tam, kjer se ta rastlina ne omenja izrecno; saj kadijo še selaj zlasti mohamedanski narodi, ki imenujejo to kadilo hašiš, to je zelišče. Zanimivo je, da so sredi Evrope, pri Berlinu, pred nekaj desetletji našli glinasto posodo z ostanki konoplje iz tako imenovane hallstatske dobe, to je iz dobe

okoli l. 500 pr. Kr.; iz teh ostankov sklepajo, da so tudi tam uporabljali konopljo kot kadično sredstvo. Podobno so izkopali posodo s konopljinimi ostanki iz okopa, ki je obdajal staro slovansko trdnajo Sčecin ob ustju Odre Stari Slovani so torej tudi že bili »kadilec«.

Uživanje dima je bilo torej znano že davno, preden se je razširil običaj kajenja tobaka. Verjetno je celo, da je v prejšnjih časih služilo kajenju celo več kadil, kot bi si upali trditi danes, ko zgodovina kajenja še ni tako raziskana. O severnoameriških Indijancih n. pr. vemo, da so uporabljali za kajenje kaj mnogovrstne rastline, n. pr. liste in skorje vrbe, notranjo skorjo in liste dreva, liste medvedove hrušice, skorjo do-

brovite, liste gabra, liste in skorjo borovnice in še druge. Značilno je, da vsebujejo vse te rastline mnogo črnih čevljev. Kadili pa so severni Amerikanci te rastline, oziroma rastlinske dele iz pip in zdi se, da so imeli ta običaj že dolgo prej, preden so se seznanili s kajenjem tobaka. Na mnogih krajih Severne Amerike so namreč starinoslovci izkopali pipe, ki so tisoč in še več let starejše od pip iz dobe odkritja Amerike; nekako segajo celo v predzgodovinsko dobo.

Kadična pipa je torej bistveno starejša od kajenja tobaka. Verjetno je, da je pri preseljevanjih, ki so zanesla nekatera severnoameriška indijanska plemena daleč na jug, potovala z njimi tudi pipa. V Srednji Ameriki so se skromni sever-

njaki seznanili z aromatičnim tobakom; pipa pa je kot taka polagoma zopet potovala z juga proti severu. Prebivalci zahodnoindijskih otokov in vzhodne pužnoameriške obale pipe ob odkritju Amerike dejansko niso poznali. Vsa poročila iz tiste dobe pripovedujejo, da so tamošnji domačini kadili tobak le v obliki nekakšne cigare; zvijali so liste v trden zvitek, ki so ga časih še obdajali z ovitkom iz koruznih listov. Indijanci so ga časih še obdajali z ovitkom iz listov. Indijanci so tak zvitek imenovali »tabago«. Neki italijanski potovalec, ki je bival v letih 1541—1555 na Antiljah in tudi na srednjeameriški celini, poroča, da so Indijanci tobačno rastlino tudi sadili in jo kultivirali.

Ko so prišli Španci v Ameriko, so se kaj kmalu privadili kajenju. Najprej so kadili bolniki, ki so s tem skušali omamiti svoje bolečine, kmalu po se je kajenje priljubilo tudi zdravim, tako da so Španci navsezadnje pričeli tobačno rastlino gojiti. Ščasoma so odkrili najboljše vrste tobaka in jih še izboljšali. Ob koncu 16. stoletja so že na vseh Antiljah in na Trinidadu obstajale cvetoče španske tobačne plantaže. Od tod so kmalu nato zlasti španski, angleški in nizozemski mornarji zanesli običaj kajenja tobaka tudi v Evropo. C. C.

Kako gradi polž svojo hišico?

Pri vrtnem polžu opaziš tri dele telesa: spodaj veliko mišičasto nogo, ki se med plezanjem po tleh krči in širi ter zapihuje za seboj slinaste sledove, spredaj glavo s štirimi rožički, tipalicami. Zgoraj na hrbtu pa hišico ali lupino, ki pokriva drobno telo, to je fin meh, v katerem nosi polž važne notranje organe, kakor črevo, želodec, jetra in drugo.

Drobno telo se prav nikjer ne dotika lupine, kajti čez je poveznjen nežen plašč, v katerem tiči kakor palec v odrezanem rokavičnem prstu. Toda rokavičnin prst lahko snameš raz palec, polževga plašča pa ne moreš sneti, ker je zraščeni z drobno telo, izvzemši ozek spodnji rob, ki ohlapno pada proti nogi, naslanjajoč se odnotraj na lupino. Plašč torej loči drobno telo od lupine.

Plašč, posebno pa plaščev rob, ima nalogo, da gradi in veča lupino. Njegove žleze izcejujejo belkast sluz z apnenecem, ki se razliva po površju roba, kjer se strja in zrašča v lupino, ki jo na ta način veča.

Če lupino presekaš in obrusimo, vidimo pod mikroskopom tri plasti, zunanjo, notranjo in srednjo plast. Plaščev rob ustvari seveda najprej zunanjo

plast, ki je nežna in prozorna in je sestavljena iz samega sluzja, tako imenovana konhina. Nato pride na vrsto srednja plast, ki jo tvori sluz in apnenec. Ko se apnenec trdi, se prevrta v fine igle in stebričke. Notranja plast, ki leži ob plašču, je sestavljena kakor srednja, a apnenec se izloča v obliki prefinih, s površjem plašča vzporednih ploščic. Ta plast je zaradi tega gladka kakor zrcalo in se sveti kakor opal. Imenujemo jo biserno matico.

Plaščev rob izdeluje torej vse tri plasti, drugi deli plašča pa sodelujejo pri gradnji biserne matice.

Videli smo, kako raste in se širi lupina zaradi delovanja plaščevga roba. Toda kdaj je nastal vrh lupine, kdaj je bil zgrajen prvi zavoj?

Stari polž zleže spomladi v gnezdo, ki ga je zavrtal v zemljo 60—70 trdopolupinastih jajčec. Jajčece ima v premeru 4—6 mm. Ko so ležala jajčeca 25 dni v gnezdu, se odpro majhnim mladim polžkom, ki so že podobni starim, kajti vsak izmed njih nosi na hrbtu majheno prozorno lupinico. Prvi zavoj ali vrh lupine je zrastel že v jajčecu, da ga je mladi polžek kot doto prinesel na svet.

Zarodek v jajčecu je namreč prav na vrhu imel žlezičo. Ko se mu je razlila in ko se je njena snov strdila, je bil ustvarjen prvi zavoj polževga hišice.

Za nadaljnjo rast lupine skrbi, kakor smo že slišali, plaščev rob. Po rojstvu polžek ne zapusti takoj gnezda, ampak ostane še kakih 8—10 dni doma in se privadi svetlobi. Med tem časom pa je rob njegovega plašča že zgradil drugi zavoj, tako da dosega hišica že višino 3—4 mm. Preden polžek na jesen zaspi, ima lupina že 2 in pol do 3 zavojne in je 7—9 mm visoka. Ker pa so zavoji vedno obsežnejši in širši, potrebuje polž za posamezen zavoj vedno več časa in gradiva. Delo torej vedno počasneje napreduje. Gradi samo 2—3 leta, ker mu navadno ni usojeno daljše življenje.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringstrasse 83. — Glavni urednik dr. Franc Zwitter — Uredništvo in uprava Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/L. — Tiska „Globus“, Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

lika, težka pest leži na prsih; stokal je pod njeno težo. Nikogar ni bilo, da bi mu jo vzela. Pot mu je v curkih tekla po obrazu. Le počasi je zopet odprl oči. Kakor da je iznenada stopil v čisto nov svet, se je začuden oziral okoli sebe. Prividi so izginili, le Potokarjeve besede so mu ostale v zavesti. Urejal jih je. Vračal se je k treznemu razmišljanju.

Bilo mu je teže kot v blodnih sanjah. Grenko se mu je oklenilo srca in ga mučilo. »Posrečilo se nam je, da smo sveto stolico nepristransko obvestili o dogodku in ji predložili vse grozeče posledice; do danes se ni še storilo nič, vse je zavito v molk, v mrak, v katerega ne posijeh niti žarek trdnega upanja. Pred kogarkoli stopiš, se umakne drugemu za hrbet...« Izbrane besede, a grenke ko pelin, pekoče ko žerjavica. »Ali je res, da je Cerkev soudeležena pri tem?« je vzdihnil Čedermac. »Mnogoteri znaki govoriyo za to«, si je odgovoril. Prestrašil se je besed, se dvignil na postelji in zastrmel v okno, za katerim se je gostil mrak. Kaj si rekel, Čedermac? Zakaj obtožuješ Cerkev? Obtožuj človeško zmotljivost, ki ji ne ubežijo niti maziljenci! Znova je legel in se zagnil do brade. »Duhovnikova volja je podvržena škofovi in dolžan je ubogati«, je ponovil iz knjige pridig. Kaj je bil Potokar rekel Skubinu? »Če ti ukažejo zažgati cerkev, ali jo boš zažgal? To pa je hujske...« To pa je hujske!

Premagal je bolezen. Mrzlca ga je popustila, ni več podelgal v postelji. Toda bil je izčrpan, izcejen, brez moči. Posedel je v naslanjaču in se trudil, da bi mislil le na ničeve vsakdanjosti. Vsako novo, veliko razburjenje bi ga za dolgo privezalo na posteljo. Poleg tega si je moral nabrati moči. Bog vedi, kaj ga še čaka.

Nekega dne je nenadoma vstopila Katina.

»Otroci čakajo pred cerkvijo«, je povedala.

»Kaj?« se je začudil; ni razumel smisla njenih besed. »Kakšni otroci?«

»Otroci pač. Prišli so k nauku.«

»K nauku? Ah, da!« se je spomnil.

»Tako, takoj!«

Katina je odšla, a on je še obsedel. Bilo mu je, kakor da ga z bičem naganjajo v eno izmed novih ponižanj in bridkosti. Uprlo se je v njem. Ne! Nalšač ni bil oznanil nauka, da bi to prihranil. Pa so tu in ga čakajo pred cerkvijo. Isti dan in isto uro kakor vsako leto. Morda so starši mislili, da je pozabil in so otroke nagnali zdoma. Radovednost jih trapi, kaj bo storil. Saj res, kaj naj stori? Vse dni nalašč ni razmišljal o tem.

Dvignil se je in poiskal drobno knjižico, v kateri so Lile ob kratkem glavne resnice v laščini. Ne bo jim seglo v dušo, naučili se bodo na pamet kot mlade papige. Truden nasmeh mu je spreletel lica. Mlade papigice! Tako kakor blebetajo v šoli na izust naučena beril-

ca in pesmice. Bral bo, a otroci bodo v zboru ponavljali za njim, da bo odmevalo pod cerkvenim stropom. Ne bo šlo za duha božje besede, ampak za zvok besed... In že se je razhudil sam pri sebi. Ali je mar cerkev za papige? Zopet se je nasmehnil tej misli, kakor je bila bridka.

Stopil je iz kaplanije in se ozrl po jasnem nebu, ki je pestovalo le nekaj redkih oblakov. Sonce se je pretakalo skozi orumenelo listje, na zemlji so ležale zlate lise. Otroci so se objestno podili okrog cerkve in se skrivali za kamnitne stebre lope. Čedermac jim je dobrohotno zapretel s kazalcem, vsi hkrati so se usuli v cerkev.

Obstal je pred obhajilno mizo in gledal po otrocih, ki so sedeli v prvih klopih, na eni strani deklice, na drugi dečki. Nekateri so bili tako majhni, tako smešno majhni, da so kazali le obrazke, iz katerih so gorele svetle oči. Bili so brez katekizmov, nekako v zadregi, kakor da ne vedo, kam deti roke. Lica so jim bila nasmejana; gledali so ga, kakor da presojajo njegovo dobro ali slabo voljo. Nekaj trenutkov neme gledanja, nato so se drug za drugim nasmehnil in stisnili glave med ramena.

Čedermac je bil tistega dne izredno mehak. Lahko bi se bil smilil samemu sebi, a je prenesel sočutje na druge. Res, v tem trenutku so se mu otroci zasmilili. Kaj so zagrešili, da jih bo moral mučiti, ki ga gledajo s tako čistimi,

nedolžnimi pogledi? In se mu je vse to zazdelo ničevno, važna mu je bila le neprisiljena otroška radost, ki je ni maral zbloditi.

Kaj naj stori? Milo se mu je storilo, na srce mu je legla dotlej neznan grenkoba. Hotel se jim je nasmehnuti, a se mu poteze obraza niso zganile. Pokleknil je pred oltar in tiho molil očenaš za očenašem. Grenkost, ki mu je malo prej legla na srce, se mu je topila kot slana v soncu. Dvignil se je in odšel po cerkvi, otrokom je mimogrede namignil z roko.

To je bilo tako nenavadno, da ga niso takoj razumeli. Že je bil pri cerkvenih vratih in se je pokrival, ko so se z ropotom usuli za njim. Pred cerkvijo so se zgrnili okoli njega in ga gledali; delal je obraz kakor vselej, kadar jim je zastavil kako posebno zvito vprašanje iz veronauka.

»Ali bi zobali grozdje?«

Nihče se mu ni upal pritrditi, govornik se je očel.

Odšli so v vrt za kaplanijo. Skozi lesena vrata je spustil drugega za drugim kot ovce. Ustavili so se na gorenji terasi, ki je bila najbolj izpostavljena soncu od pomladi do zime, od jutra do noči. Ob zidu je rasla trta, ki se je krčevito oklepala latnikov. Tod še ni bil obral grozdja, ki je še zmeraj gorelo med orumenelim listjem. Jagode so bile polne, svetlordeče, sladke.

Čedermac je segal po grozdih, jih odščipaval in delil;